

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas förslagen i budgetpropositionen för år 2004 om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 24 motionsyrkanden. Riksdagen har den 19 november 2003 fastställt utgiftsramen för utgiftsområdet till 3 770 566 000 kr i enlighet med finansutskottets förslag. Den totala resursförstärkningen inom utgiftsområde 20 uppgår till ca 400 miljoner kronor år 2004, ca 320 miljoner kronor år 2005 och ca 350 miljoner kronor år 2006 i jämförelse med 2003 års utgiftsnivå.

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. De av riksdagen antagna 15 miljö kvalitetsmålen anger vilket tillstånd som skall uppnås i ett generationsperspektiv. Ett antal delmål för miljö kvalitetsmålen anger att en viss miljö kvalitet skall vara uppnådd eller att förändringar skall vara genomförda vid en viss tidpunkt för att miljö kvalitetsmålen skall kunna uppnås inom en generation.

Regeringens förslag om medelsanvisning på anslag tillstyrks och utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Motionerna avstyrks.

I betänkandet finns 1 reservation och 5 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund.....	6
Politikområde Miljöpolitik.....	6
Mål.....	6
Utskottets överväganden.....	8
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, politikområde	
Miljöpolitik.....	8
Politikens inriktning samt resultatbedömning.....	8
34:1 Naturvårdsverket.....	26
34:2 Miljöövervakning.....	27
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald.....	28
Propositionen.....	28
34:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	31
Propositionen.....	31
34:5 Miljöforskning.....	33
Propositionen.....	33
34:6 Kemikalieinspektionen.....	34
34:7 Internationellt miljösamarbete.....	35
Propositionen.....	35
34:8 Stockholms internationella miljöinstitut.....	36
Strålskydd och kärnsäkerhet m.m.....	36
34:12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska	
institut m.m.....	38
Propositionen.....	38
34:14 Stöd till klimatinvesteringar.....	39
Propositionen.....	40
Politikområde Forskningspolitik under utgiftsområde 20.....	41
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och	
samhällsbyggande: Förvaltningskostnader och 26:2	
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och	
samhällsbyggande: Forskning.....	41
Reservation.....	43
Finansiering av långsiktig forskning (punkt 3).....	43
Särskilda yttranden.....	44
1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	
(punkt 1).....	44
2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	
(punkt 1).....	46

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1).....	47
4. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1).....	49
5. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1).....	50
Bilaga 1	
Förteckning över behandlade förslag	52
Proposition 2003/04:1 utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	52
Motionerna	53
Bilaga 2	
Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	56
Bilaga 3	
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	57

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:2 *Miljöövervakning m.m.*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av miljöövervakning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 30 000 000 kr under år 2005, högst 20 000 000 kr under år 2006 och högst 10 000 000 kr under år 2007,
2. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:2 *Miljöövervakning m.m.*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med bilavgasverksamhet som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 16 000 000 kr under år 2005,
3. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med förvärv av eller inträngsersättning i från naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 120 000 000 kr,
4. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med genomförande av saneringsinsatser, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 250 000 000 kr under år 2005, högst 250 000 000 kr under år 2006 och högst 100 000 000 kr under år 2007,
5. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:5 *Miljöforskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 30 000 000 kr under år 2005, högst 20 000 000 kr under år 2006 och högst 15 000 000 kr under år 2007,
6. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:9 *Statens strålskyddsinstitut*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med strålskyddsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 10 500 000 kr under år 2005 och högst 10 500 000 kr under år 2006,
7. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:11 *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med kärnsäkerhetsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 17 200 000 kr under år 2005, högst 7 400 000 kr under år 2006 och högst 6 400 000 kr under år 2007,
8. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 34:14 *Stöd till klimatinvesteringar*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med be-

slut om stöd till klimatinvesteringar som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 350 000 000 kr under perioden 2004–2009,

9. bemyndigar regeringen att under år 2004, för ramanslaget 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning*, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling, och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 180 000 000 kr under år 2005, högst 60 000 000 kr under år 2006 och högst 40 000 000 kr under år 2007,

10. anvisar anslag för budgetåret 2004 under utgiftsområdet enligt utskottets förslag i bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 volym 11 utgiftsområde 20 punkterna 1–10 samt avslår motionerna 2003/04: MJ307, 2003/04: MJ334 yrkandena 6 och 17, 2003/04: MJ370 yrkande 6, 2003/04: MJ379 yrkande 2, 2003/04: MJ400 yrkandena 4 och 27, 2003/04: MJ401 yrkande 18, 2003/04: MJ431 yrkande 16, 2003/04: MJ450 yrkandena 1, 3–5, 2003/04: MJ469, 2003/04: MJ472 yrkandena 7, 20 och 32, 2003/04: MJ474 yrkande 22, 2003/04: Fi240 yrkande 26 delvis samt 2003/04: Bo260 yrkande 4.

2. Naturvårdsavtal

Riksdagen avslår motionerna 2003/04: MJ215 yrkande 4, 2003/04: MJ404 yrkande 3 och 2003/04: MJ450 yrkande 2.

3. Finansiering av långsiktig forskning

Riksdagen avslår motion 2003/04: MJ400 yrkande 22.

Reservation (kd)

Stockholm den 25 november 2003

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m)*, Sinikka Bohlin (s), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m)*, Carina Ohlsson (s), Sverker Thorén (fp)*, Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m)*, Christin Nilsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Marie Wahlgren (fp)* och Gunnar Goude (mp).

*) Har ej deltagit i beslutet under förslagspunkt 1.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens och motionärernas förslag till fördelning av utgifterna under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Regeringens förslag till utgifter har utformats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Detta förslag återfinns i bilaga 3.

Bakgrund

Politikområde Miljöpolitik

I utgiftsområdet ingår politikområde Miljöpolitik och del av politikområde Forskningspolitik. Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden. Forskningspolitiken presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Politikområdet omfattar frågor rörande naturvård och biologisk mångfald, vatten- och luftvård, sanering och efterbehandling av förorenade områden, avfallsfrågor, bilavgasfrågor, miljöskydd, miljöövervakning, miljöforskning, kemikaliekontroll, strålskydd och säkerhetsfrågor kopplade till kärnkraften, meteorologi, hydrologi och oceanografi samt internationellt miljösamarbete.

Verksamheten vid Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och Statens institut för ekologisk hållbarhet ingår i politikområdet. Vidare hör Stiftelsen för institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholms internationella miljöinstitut, Kärnavfallsfondens styrelse, AB Svenska Miljöstyrningsrådet och Sydkraft SAKAB AB till politikområdet. Andra myndigheter med verksamhet inom politikområdet är Boverket och Kustbevakningen.

Mål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

Riksdagen beslutade (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183) våren 1999 om 15 miljö kvalitetsmål, som anger vilket tillstånd som skall uppnås i ett generationsperspektiv. Målen omfattar följande områden: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande

kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö och God bebyggd miljö.

Riksdagen har senare beslutat (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36) om ett antal delmål för miljö kvalitetsmålen som anger att en viss miljö kvalitet skall vara uppnådd eller att förändringar skall vara genomförda vid en viss tidpunkt för att miljö kvalitetsmålen skall kunna uppnås inom en generation. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö kompletterades med beslut om delmål (prop. 2000/01:65, 2000/01:MJU15, rskr. 2000/01:269) under våren 2001. Delmål för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan beslutades (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10, rskr. 2001/02:163) under hösten 2001. Våren 2002 beslutade riksdagen (prop. 2001/02:128, bet. 2001/02:BoU14, rskr. 2001/02:291) om ytterligare ett delmål under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Riksdagen har nyligen beslutat (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04:MJU4, rskr. 2003/04:13) ytterligare två delmål under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Utskottets överväganden

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, politikområde Miljöpolitik

Politikens inriktning samt resultatbedömning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet har ingen erinran mot inriktningen av regeringens politik och avstyrker därmed motionsyrkanden om att anslå medel på nya anslag (fp, kd, c). Utskottet har inget att erinra mot regeringens redovisning av insatserna inom och utom politikområdet eller mot resultatbedömningen av verksamheten inom politikområdet.

Propositionen

Inriktning

Sverige är ett föregångsland i omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Genom en ambitiös och pådrivande miljöpolitik skall Sverige aktivt bidra till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, såväl nationellt som globalt. Miljöpolitiken är en viktig del i regeringens politik för hållbar utveckling. Arbetet med de av riksdagen antagna 15 miljö kvalitetsmålen utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Miljömålsarbetet med dess systematik, delmål, vägledande åtgärdsstrategier och regelbunden utvärdering skapar stabilitet samtidigt som det stimulerar till en pådrivande förnyelse av miljöpolitiken. Målet är ett ekologiskt hållbart Sverige.

Omsorgen om naturen och miljön – och deras betydelse för folkhälsan – är en förutsättning för vår välfärd, vårt långsiktiga välstånd och en viktig drivkraft för en tillväxt som sker inom ramen för en hållbar samhällsutveckling.

En rik natur är en viktig del av vår välfärd. Ett aktivt friluftsliv, rekreation och naturupplevelser kan motverka stress och utbrändhet och bidra till ökad folkhälsa och livskvalitet. Det är ett viktigt skäl till att skyddet av den biologiska mångfalden är en av hörnstenarna i regeringens miljöpolitik. Den förnyade naturvårds- och friluftspolitiken sätter fokus på människan och naturens sociala värden. En programsatsning på kommunal naturvård inleds.

Havsmiljöfrågorna ges en fortsatt central roll i miljöpolitiken.

Frågor om miljöns påverkan på barns hälsa står i centrum för arbetet med en handlingsplan inom EU och globalt. En internationell aktionsplan kommer att antas vid en ministerkonferens i Budapest i juni 2004.

För att utveckla och förstärka kretsloppspolitiken i syfte att skapa en hållbar avfallshantering följer regeringen upp genomförandet av den kretslopps-

proposition som presenterades våren 2003. Regeringen har tillsatt en utredare med uppgift att lämna förslag till hur en skatt på avfall som förbränns lagtekniskt kan utformas och bedöma lämpligheten av att införa en sådan skatt eller om andra ekonomiska styrmedel i stället bör förordas.

Klimatfrågan kommer fortsättningsvis att vara högt prioriterad och av central betydelse i arbetet för en hållbar utveckling. Nationellt är beskattningen av koldioxid och energi viktiga ingredienser i den framtida klimat- och miljöpolitiken tillsammans med det handelssystem för utsläppsrätter och andra s.k. flexibla mekanismer som nu byggs upp inom EU. Klimatinvesteringsprogrammen (Klimp) är tillsammans med satsningarna på investeringar i pilotprojekt för vindkraft till havs och i fjällen viktiga instrument för att främja investeringar i ny klimatvänlig och förnybar energi.

En ökad satsning på teknikutveckling, nya tekniklandvinningar och teknologiskiften är avgörande för att nå hållbar utveckling och skapa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

Sverige skall också agera aktivt för att EU skall ta vara på de möjligheter som finns i ny teknik genom ambitiösa mål och program för att öka energieffektiviteten och användningen av alternativa bränslen för att bekämpa växthuseffekten. Luftföroreningsfrågor ges fortsatt hög prioritet i miljöpolitiken.

Miljöprövningen av större industri- och infrastrukturprojekt bör effektiviseras.

För att uppnå flera av de nationella miljökvalitetsmålen krävs internationella insatser.

Resultatbedömning

Miljömålsrådet lämnade i juni 2003 sin årliga rapport om uppföljning av Sveriges 15 miljökvalitetsmål. I årets rapport Miljömålen – när vi delmålen? har Miljömålsrådet följt upp de 69 delmålen. De flesta delmålen skall ha nåtts år 2010. De anger därmed inriktningen för miljöarbetet de närmaste åren och utgör också en konkretisering av miljökvalitetsmålen.

Miljömålsrådet har delat upp bedömningen av möjligheten att nå delmålen i tre kategorier, delmål som kommer att kunna nås utan att ytterligare åtgärder vidtas, delmål som kan nås om ytterligare åtgärder vidtas och slutligen delmål som kan bli svåra att nå även om ytterligare åtgärder vidtas. Av rapporten framgår att alla miljökvalitetsmål och vissa delmål bedöms bli svåra att nå även om ytterligare åtgärder vidtas. För flertalet delmål är dock bedömningen att delmålen går att nå förutsatt att beslut om nya åtgärder eller förändrade styrmedel tas. Rapporten visar också på ett flertal områden där miljöarbetet varit framgångsrikt och där delmålen kommer att nås inom utsatt tidsram. Miljömålsrådet bedömer att de svåraste miljökvalitetsmålen att nå inom tidsramen är Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning och Levande skogar.

Begränsad klimatpåverkan

Enligt delmålet skall de svenska utsläppen av växthusgaser minskas med 4 % till perioden 2008–2012 jämfört med 1990. Det är förbränningen av fossila bränslen och utsläppen av koldioxid som svarar för det största svenska bidraget till växthuseffekten.

Enligt Miljömålsrådets rapport var utsläppen av växthusgaser i Sverige 3 % lägre 2001 än 1990. Utsläppen från energisektorn har minskat med 7 % sedan år 1990 medan utsläppen från transportsektorn har ökat med 8 %. De tunga godstransporterna står för en stor del av ökningen.

Den senaste prognosen över de framtida utsläppen av växthusgaser som gjordes i Sveriges tredje nationalrapport till klimatkonventionen 2001 pekar mot att utsläppen kommer att stabiliseras till år 2010 och därefter öka. Enligt prognosen är det i huvudsak ekonomiska styrmedel, som energiskatter och elcertifikat, som bedöms kunna leda till minskade utsläpp. Även styrmedel inom avfallsområdet och bilindustrins åtagande om lägre bränsleförbrukning hos personbilar påverkar resultaten, liksom utvecklingen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Ökade utsläpp från transportsektorn och från industrin medför dock att de totala utsläppen ändå inte minskar i prognosen.

Enligt Miljömålsrådets rapport kommer de svenska utsläppen av växthusgaser till ca 80 % från förbränning av fossila bränslen inom industrin och transportsektorn och för el- och värmeproduktion. Utsläppen från sektorn bostäder och service samt från energiproduktionssektorn minskar medan transportsektorns utsläpp ökar.

Utsläppsminskningar har skett inom jordbrukssektorn och från avfallsdeponier. Ytterligare åtgärder behövs för att delmålet om utsläpp av svenska utsläpp av växthusgaser för åren 2008–2012 skall kunna nås.

Frisk luft

Enligt Miljömålsrådets rapport har utsläppen av svavel halverats under 1990-talet, och halterna av svaveldioxid är i dag låga. Den nivå som anges för svaveldioxidhalt i delmålet överskrider endast på ett fåtal platser i landet. Utsläppen av kväveoxider har minskat med ca 25 % under samma period.

Åtgärdsprogram för hur miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid skall kunna uppfyllas har inkommit till regeringen från Länsstyrelsen i Stockholms län och från Länsstyrelsen i Västra Götalands län. De bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Bara naturlig försurning

Enligt Miljömålsrådets rapport visar den senaste riksinventeringen från år 2000 av sjöar och vattendrag att 10 % av sjöarna större än fyra hektar är försurade. Försurade vattendrag kan inte beräknas på tillförlitligt sätt i dag.

Andelen hög och mycket hög surhetsgrad i skogsmarken har minskat från ca 24 % under 1983–1987 till ca 16 % tio år senare, 1993–1998. Enligt Miljömålsrådets rapport är delmålet sannolikt uppnått.

I Sverige har 7 500 sjöar kalkats, vilket motsvarar ca 90 % av de försurade sjöarnas areal. Den nationella plan som finns för kalkning för perioden 2000–2009 ligger nu som grund för kalkningsverksamheten.

Utsläppen av svaveldioxid har minskat under perioden 1990–2001. Detta har skett genom åtgärder inom flera sektorer. Inom energiproduktionen har det genomförts genom att lågsvavliga oljor har använts, och vid större anläggningar rökgasavsvavling, inom processindustrin genom integrerade processåtgärder och inom sjöfarten med farleds- och hamnavgifter. Svavelskatten infördes år 1991. Anläggningar för produktion av el och värme tillsammans med förbränning i industrin stod för ca 60 % av svaveldioxidutsläppen 2001. Enligt rådet kan ökad användning av förnybara energislag, effektivare energi-användning, grön skatteväxling och klimatpolitiska åtgärder bidra till att utsläppen minskar.

Även utsläppen av kväveoxider till luft har minskat från 334 000 ton till 251 000 ton under perioden 1990–2001. Åtgärder som har minskat utsläppen av kväveoxider är skärpta avgaskrav på personbilar och tunga fordon, miljö-differentierade farledsavgifter för sjöfarten, avgaskrav på arbetsmaskiner och kväveoxidavgifter.

För att Sveriges natur skall kunna återhämta sig måste också utsläppen i övriga Europa minska ytterligare, utöver Göteborgsprotokollets mål och EG:s taktidirektiv. Det internationella luftvårdsarbetet är därför fortsatt högt prioriterat.

Giftfri miljö

Kemikalielagstiftningen är harmoniserad inom EU, och möjligheterna att införa nationella särregler är begränsade. Därför bedrivs arbetet med att nå miljökvalitetsmålet till stor del inom EU.

Bristen på kunskap om miljö- och hälsoegenskaperna hos kemiska ämnen är stor. Enligt Miljömålsrådets rapport fanns det år 1994–1995 minimidata om miljö- och hälsoegenskaper endast för 14 % av alla högvolymännen inom EU:s program för existerande ämnen. EG:s kommande kemikalielagstiftning föreslås dock innehålla ett system för att ta fram kunskap för kemiska ämnen.

En global kemikaliestrategi skall enligt världstoppmötet i Johannesburg utarbetas till 2005.

I arbetet med riskbegränsning av enskilda ämnen inom EU har bl.a. regler beslutats för att utöka förbudet mot tennorganiska båtbottnfärger till att gälla alla fartyg oavsett längd, för arsenikimpregnering av virke, för vissa bromerade flamskyddsmedel, för kortkedjiga klorparaffiner och för azofärgämnen. Inom EU har man också kommit överens om strängare kriterier för godkännande av biocider.

Under år 2002 ökade verksamheten med efterbehandling av förorenade områden. Arbetsinsatsen i personår har nästan fördubblats vid länsstyrelserna jämfört med 2001. Med bidrag från anslaget är 193 objekt i olika skeden av undersökning, medan 21 objekt är i åtgärdsfas. Fem åtgärdsprojekt har avslu-

tats men ännu inte genomgått efterföljande miljökontroll och 14 projekt har slutförts.

Skyddande ozonskikt

Halterna av ozonnedbrytande ämnen i atmosfären har börjat avta som en följd av åtgärder i Sverige och andra länder. Enligt Miljömålsrådets rapport måste ändå flera åtgärder vidtas för att säkerställa att den internationella avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen fortgår i tillräcklig takt och att användningen i Sverige upphör.

Utsläppen av ozonnedbrytande ämnen i Sverige sker i dag främst som läckage från varor och produkter där de används som köldmedier eller i isoleringsmaterial. Enligt Miljömålsrådets rapport bedöms användningen av gamla kylskåp, kylmöbler och kylanläggningar till största delen ha upphört till 2010. De stora mängderna CFC (klorfluorkarboner) och HCFC är emellertid lagrade i isoleringsmaterial i byggnader, mark och rör med lång livslängd. Dessa material kommer att bytas ut först vid ombyggnad och rivning.

Naturvårdsverket har bl.a. föreslagit att användning av kylanläggningar med HCFC-köldmedier skall förbjudas senast till år 2010. Verket har också föreslagit ett förbud mot överlåtelse av gamla kylskåp med CFC. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Säker strålmiljö

De myndigheter som främst arbetar med att nå miljö kvalitetsmålet är Statens strålskyddsinstitut (SSI) och Statens kärnkraftinspektion (SKI). Myndigheterna bedömer att säkerhets- och strålskyddsläget är gott vid de svenska kärnkraftverken. Även i övriga verksamheter med strålning inom sjukvård, forskningsverksamhet och industri fungerar strålskyddet tillfredsställande. Ingen arbetstagare har fått en stråldos överstigande gränsvärden under året.

Myndigheternas insatser har alltmer fokuserats mot de lokaliseringsstudier för slutförvaret som SKB bedriver i Östhammars och Oskarshamns kommuner, där nu platsundersökningar har inletts. Som stöd till SKI:s arbete har en rådgivande grupp etablerats med både svenska och utländska experter.

Utvecklingen inom t.ex. telekommunikation, IT, transport och säkerhetssystem medför fortsatt ökad utbredning av elektromagnetiska fält i vår omgivning. Forskningen har enligt Miljömålsrådets rapport hittills inte givit några säkra belägg för att elektromagnetiska fält orsakar ohälsa. Rådet betonar dock behovet av ytterligare forskningsinsatser och föreslår att ett nationellt forskningsprogram om biologiska effekter av elektromagnetiska fält inrättas.

Regeringen har för avsikt att under mandatperioden lämna en forskningspolitisk proposition till riksdagen. Inför denna proposition har regeringen givit flera aktörer inom forskningsområdet i uppdrag att utarbeta forskningsstrategier för sina verksamhetsområden.

Ingen övergödning

Närsaltsutsläppen till vatten minskar inte i tillräcklig omfattning. Särskilt svårt att nå målet blir det i de södra delarna av Sverige eftersom belastningen har varit och är störst där. Dessutom försvåras måluppfyllelsen av de naturliga systemens långsamma återhämtningsförmåga. Utvecklingen ser dock enligt Miljömålsrådets rapport positiv ut beträffande de svenska utsläppen av kväveoxider och ammoniak till luften.

Enligt rapporten bedöms en minskning om 15 % av fosforutsläppen ha skett men en stor osäkerhet råder i beräkningarna. Bristerna i utsläppsstatistiken behöver åtgärdas om möjligheterna att nå målet skall kunna bedömas. Ytterligare åtgärder behövs när det gäller enskilda avlopp som är en betydande källa till utsläpp av såväl fosfor som kväve.

Kväveutsläppen till vatten har minskat, och nästan tre fjärdedelar av allt kommunalt avloppsvatten vid Sveriges kuster har genomgått särskild kväve-rening. Miljömålsrådet pekar på att skogsindustrin står för merparten av industrins kväveutsläpp men att skogsindustrin genom lämpliga åtgärder kan minska sina utsläpp till hälften 2010.

Inom ramen för åtgärdsprogrammet ”Greppa näringen” genomförs för närvarande ett omfattande rådgivningsprogram som syftar till att stötta lantbrukarna med kunskap och verktyg för åtgärder för att minska förlusterna av kväve, fosfor och ammoniak.

Naturvårdsverket har utvärderat hur nyanlagda våtmarkers placering påverkar reningen av kväve och studerat hur effektiva fånggrödor är för att fånga upp kväve. Våtmarkens läge i förhållande till havet har stor betydelse för hur effektiv reningen blir. De nyanlagda våtmarkerna har hittills betytt mer för den biologiska mångfalden än för att minska kväveläckaget – vilket till viss del kan bero på att de inte placerats för att nå detta syfte. Våtmarker i kustnära slättbygder gör störst nytta för att minska kväveläckaget till havet. Jordbruksverket arbetar på regeringens uppdrag med att ta fram riktlinjer för hur och var våtmarker bör anläggas för att nå bästa effektivitet som närsaltsfälla.

Levande sjöar och vattendrag

Enligt rapporten bör delmålet om utsättning kunna nås under förutsättning att Fiskeriverkets strategi efterlevs och illegala utsättningar motverkas genom information och tillsyn.

Naturvårdsverket har i år startat det nya programmet Aqualiens (Aquatic Alien Species), som studerar introduktion av främmande arter i akvatisk miljö. Programmet är inriktat på att öka kunskapen om hur man bedömer de ekologiska och ekonomiska riskerna med att det kommer in nya arter. Aqualiens studerar effekterna av både avsiktlig och oavsiktlig spridning.

Arbete med identifiering av behov av åtgärdsprogram för hotade arter och bestånd samt utveckling av arbetssätt för åtgärdsprogram pågår. Regeringen följer arbetet. Arbetet med hotade arter och stammar av fisk i sjöar och vat-

tendrag bör intensifieras och skyddet av dessa nyckelmiljöer utökas. Skyddet av värdefulla akvatiska miljöer bör generellt sett utökas och förstärkas och fiskesamhällen skyddade från fiske skapas.

Grundvatten av god kvalitet

Arbetet med att inventera vilka geologiska formationer som kan anses vara av vikt för vattenförsörjningen i ett nationellt eller regionalt perspektiv pågår vid Sveriges geologiska undersökning. Verket kommer också att föreslå vilka formationer som behöver ett långsiktigt skydd.

Stora förändringar i grundvattennivåerna orsakar skred och ras, sättningsproblem och påverkar dricksvattenkvaliteten. Sju kustlän anger att de har problem med saltvatteninträngning i grundvattnet.

De mest påtagliga problemen med föroreningar i brunnsvatten gäller nitrat i de sydliga jordbruksintensiva länen, bekämpningsmedel i Skåne, Uppsala, Västmanlands och Gotlands län samt ökande kloridhalter i anslutning till saltade vägar i södra och mellersta Sverige samt utmed Norrlandskusten. I landets södra delar är grundvattnet också starkt påverkat av förorening.

Saltning av vägar innebär fortfarande ett problem, särskilt för enskilda brunnar i närheten av vägar.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Arbetet med att bevara skyddsvärda miljöer går framåt, och möjligheterna att få till stånd nya marina naturreservat har blivit gynnsammare i flera kustlän. Inga nya reservat i marin miljö har dock inrättats under året, men diskussioner pågår mellan flera länsstyrelser och lokala intressenter. Vidare pågår diskussioner mellan Naturvårdsverket och Fiskeriverket om möjligheten att avsätta ett större marint område där fiskeförbud skall gälla. Arbetet med att bilda marina reservat har gått långsamt. Regeringen bedömer att det är angeläget att skyddet för dessa miljöer ökas, inte minst mot bakgrund av ökande internationella krav på nätverk av skyddade områden, bl.a. Natura 2000. Delmålet om att ytterligare fem marina områden skall vara skyddade som reservat skall vara uppnått senast 2005.

Fiskeriverket har verkat för att intensifiera det internationella arbetet med återhämtningsplaner för torsk i alla våra vatten och för övriga torskfiskar i Västerhavet. Arbetet med bevarande av laxbestånden fortsätter, och märkning av odlad lax kommer nu att ske så att vild lax kan skiljas från odlad.

De senaste åren har oljetransporterna i Östersjön ökat betydligt och ökningen kommer att fortsätta, vilket medför en ökad risk för olyckor med oljeutsläpp som följd. Denna utveckling ställer ökade krav på det förebyggande arbetet, arbetet med att förhindra och begränsa olyckor samt förmågan att bekämpa ett större oljeutsläpp. Utsläpp från fartyg är i hög grad ett problem som Sverige delar med länderna i närområdet, varför internationell samverkan är en förutsättning för såväl det förebyggande arbetet som för förmågan att kunna möta ett eventuellt större oljeutsläpp. Kustbevakningens deltagande i

det internationella samarbetet, bl.a. inom ramen för Helcom, EU, Bonn-överenskommelsen och Köpenhamnsavtalet, är därför betydelsefullt.

I enlighet med vad regeringen redovisade i budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1, utg.omr. 6 och 20) kommer Kustbevakningens anslag att utökas med ca 50 miljoner kronor från 2004 i syfte att uppnå delmålet om att utsläpp av olja och kemikalier från fartyg skall minimeras och vara försumbara senast år 2010.

Myllrande våtmarker

Av den areal som skall skyddas enligt Myrskyddsplanen har hittills 69 % säkerställts genom avtal och markförvärv, vilket innebär att ytterligare 4 % av myrskyddsplanens areal har skyddats under 2002. Under perioden 1995–2002 har skyddstakten varit ca 7 500 hektar per år. Regeringen konstaterar att takten i skyddet av våtmarker varit på ungefär samma nivå de senaste åren och finner i likhet med Miljömålsrådet att takten i skyddsarbetet behöver höjas om delmålet skall nås. Regeringen finner det angeläget att Miljömålsrådet i sin fördjupade prövning anger vilka åtgärder som behöver vidtas för att delmålet skall uppnås.

För att nå delmålet att anlägga eller återställa 12 000 hektar våtmarker och småvatten i odlingslandskapet bör årligen ca 1 200 hektar anläggas eller återställas. Nya eller restaurerade våtmarker uppgår till högst 800 hektar per år under perioden 2000–2002. Regeringen konstaterar i likhet med Miljömålsrådet att takten i restaureringsarbete m.m. behöver öka för att delmålet skall uppnås. Regeringen finner det angeläget att Miljömålsrådet i sin fördjupade prövning anger vilka åtgärder som behöver vidtas för att delmålet skall uppnås. Riksantikvarieämbetet har i fält granskat 55 anlagda våtmarker i två län. Enligt ämbetet hade våtmarkerna endast i undantagsfall lett till god kulturmiljö. De flesta utgjordes av grävda dammar med relativt sett stor vattenspiegel men liten areal angränsande våtmark. Regeringen delar ämbetets syn att kvaliteten på anlagda våtmarker bör höjas med hänsyn till kulturmiljövärdena.

I landet som helhet är ungefär 270 våtmarksberoende arter hotade. Av dessa ingår 24 i EG:s art- och habitatdirektiv. Särskilda vägledningsdokument kommer att tas fram för att dessa arter skall bevaras på gynnsam nivå.

Levande skogar

Den ökande arealen skyddad mark ökar på sikt behovet av insatser för vård och förvaltning av de redan skyddade markerna.

Enligt regeringens bedömning bör de på senare år ökade resurserna för skydd av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald ge förutsättningar för att öka takten i bildandet av naturreservat. Måluppfyllelsen är i denna del också beroende av resultaten för Myllrande våtmarker. Det är också av betydelse att de olika styrmedel som samhället förfogar över för att verkställa politiken inte motverkar varandra. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har i uppdrag att gemensamt och i samråd med länsstyrelserna och Riksantikva-

rieämbetet analysera i vad mån regelverket eller den praxis som utvecklats vid tillämpningen av de olika skyddsinstrumenten naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal utgör hinder för ett effektivt genomförande av ett långsiktigt skydd av värdefull skogsmark. Uppdraget och förslag till eventuella förändringar som kan behöva beslutas av riksdagen eller regeringen skall avrapporteras under 2003.

Uppfyllelsen av miljökvalitetsmålet Levande skogar är starkt länkad till uppfyllelsen av de skogspolitiska målen. Regeringen avser att redovisa uppföljningen av skogspolitiken till riksdagen under 2003.

I stora delar av landet pågår inventeringar av fornlämningar och kulturlämningar i skogsmark, huvudsakligen inom projektet Skog och historia, som sker i samverkan mellan Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och Arbetsmarknadsverkets regionala och lokala organisationer. Det är enligt Miljömålsrådet angeläget att inventeringarna blir heltäckande över landet. Införandet av digital kartteknik och förbättrad, riktad rådgivning från skogsvårdsstyrelserna om förekomsten av kulturvärden i skogen kan hjälpa till att minska skadorna på fornlämningar och kulturlämningar. Att nå delmålet är enligt rådet möjligt genom ett långsiktigt arbete.

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion och biologisk mångfald är i dag utsatt för såväl hot från luftföroreningar som lokal påverkan på ekosystemet. En förutsättning för att miljökvalitetsmålet skall nås är att målet Bara naturlig försurning nås.

Ett rikt odlingslandskap

Minskningen av antalet arter i odlingslandskapet fortgår. Ytterligare åtgärder behövs enligt Miljömålsrådet för att vända denna negativa trend och för att genomföra de åtgärdsprogram för hotade arter i odlingslandskapet som inlett. Olika typer av styrmedel och åtgärder för att bevara ekonomibyggnader krävs.

Naturvårdsverket arbetar tillsammans med Jordbruksverket och Riksantikvarieämbetet med att utvärdera den gemensamma jordbrukspolitikens effekter på den biologiska mångfalden. Utvärderingen omfattar även miljöersättningarna inom miljö- och landsbygdsprogrammet. Syftet är bl.a. att stärka möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet.

Storslagen fjällmiljö

Enligt Miljömålsrådets rapport uppfyller endast ett fåtal terrängskotrar i fjällen högt ställda bullerkrav. För att delmålet för buller från terrängskotrar skall nås måste därför de flesta befintliga skotrar bytas ut. Det kommer enligt rådet att behövas bl.a. ekonomiska styrmedel för att stimulera bytet till tystare fordon. Arbetet med miljökrav för fordon måste även drivas inom EU och på frivillig väg inom branschen.

Naturvårdsverket har i samarbete med en rad myndigheter tagit fram förslag till riktvärden för bullerfria områden.

God bebyggd miljö

Enligt Miljömålsrådets rapport är God bebyggd miljö ett komplext miljökvalitetsmål där även andra aspekter än de som behandlas i delmålen behöver tillgodoses. Trygghet, tillgänglighet och delaktighet är exempelvis viktiga frågor för människors upplevelse av en god bebyggd miljö.

Omhändertagande av avfall är en av de nödvändiga infrastrukturerna i samhället. Regeringen anser att avfallsplaneringen på lokal, regional och nationell nivå behöver stärkas för att man skall uppnå ett väl fungerande omhändertagande. Vidare finns ett behov av ett utvecklat samarbete mellan olika aktörer inom avfallsområdet. Regeringen avser därför att inrätta ett råd för avfallsfrågor vid Naturvårdsverket för att bistå verket i genomförandet av avfallspolitiken. Ytterligare åtgärder för att förbättra omhändertagandet av avfall redovisas i propositionen (2002/03:117) om ett samhälle med giftfria och resurssnåla kretslopp. Regeringen föreslår i propositionen två nya delmål om biologiskt omhändertagande av matavfall och därmed jämförligt avfall från livsmedelsindustrier m.m. under miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

För att minska deponeringen har flera styrmedel införts, exempelvis höjd skatt på deponerat avfall, förbud mot att deponera brännbart avfall samt olika avfallstaxor för hushåll och företag beroende på i vilken grad man källsorterar. Deponiförordningen bedöms enligt rådet vara ett tillräckligt styrmedel för att delmålet om avfallsdeponier skall nås.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har inte haft några invändningar i revisionsberättelsen för 2002 från Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut SSI, Statens kärnkraftverk, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.

Motionerna

Centerpartiet föreslår i motionerna MJ334 (c) yrkande 6 och MJ469 (c) delvis att 200 miljoner kronor avsätts till miljöbistånd. Biståndsmålet på en procent av bruttonationalinkomsten bör nås inom budgetperioden. Vidare yrkas i motionerna MJ334 (c) yrkande 17 och MJ469 (c) delvis att 50 miljoner kronor avsätts för en miljöfond för kostnadseffektiva investeringar kring Östersjön. Krav på rening, exempelvis kväverening från en svensk industri, kan då antingen genomföras som en investering inom verksamheten eller genom att motsvarande investeringsbelopp läggs i en miljöfond, som kan användas mer kostnadseffektivt på andra sidan Östersjön.

En långsiktig strategi för sjöar och vattendrag bör enligt Kristdemokraternas motion MJ400 (kd) omfatta mer än bara åtgärder direkt i sjöarna eftersom försurningen bl.a. är en följd av att omgivande marker försurats. Enbart kalkning av sjöar och våtmarker ger ingen varaktig effekt (yrkande 4). Vidare anförs att det har varit svårt att utläsa ur regeringens budgetförslag hur myck-

et som anslås till kalkning. Kalkning bör därför redovisas separat. Motionärerna föreslår att 30 miljoner kronor anslås för skogsmarkskalkning. Medlen bör inledningsvis redovisas på ett nytt anslag, men så småningom bör hela den samlade kalkningsinsatsen sammanföras till ett gemensamt anslag, eftersom en strategi med sammanslagen sjö- och skogskalkning kan komma att minska resursbehovet totalt sett (yrkande 27 delvis).

Folkpartiet föreslår i motion MJ472 att ett särskilt Östersjökonto inrättas för att ställa resurser till förfogande för Östersjörensatsningar, t.ex. reservatsbildningar och riktade övervakningsatsningar (yrkande 7). I motionerna MJ431 (fp) yrkande 16 och MJ472 (fp) yrkande 20 föreslås ett åtgärdsprogram mot markförurning. Kalkinsatser i sjöar är inte tillräckligt utan behöver kompletteras med exempelvis skogskalkning och askåterföring från värmeverk. Medel bör också anslås för utökad kalkning, bl.a. i skogsområden. Vidare föreslås i partimotionerna MJ472 yrkande 32 delvis och Fi240 yrkande 26 delvis att 10 miljoner kronor avsätts till en hållbarhetskommission med uppgift att finna de systemfel som motverkar hållbar utveckling. En hållbarhetskommission bör få i uppgift att se över vilka effektiviseringar och moderniseringar av samhällets regelverk, styrmedel och upplysningsverksamhet som behöver göras.

Utskottets ställningstagande

Resultatbedömning

Utskottet delar regeringens bedömning att den pågående utvecklingen av de tre åtgärdsstrategier som riksdagen har antagit (strategin för effektiv energianvändning och transporter, strategin för giftfria och resurssnåla kretslopp samt strategin för hushållning av mark och vatten och bebyggd miljö) är en viktig åtgärd för att öka möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen.

Utskottet instämmer i att genomförandet av klimatinvesteringsprogram och ökade markköp för biologisk mångfald år 2005 och 2006 kräver en god framförhållning. Regeringen har därför uppmanat Naturvårdsverket och länsstyrelserna att redan nu påbörja planeringen och förberedelsearbetet inför detta.

Begränsad klimatpåverkan

Utskottet instämmer i vad regeringen anfört om att satsningen på de lokala investeringsprogrammen bedöms bidra till att nå bl.a. miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Klimatfrågans växande betydelse har gett skäl till att fokusera de statliga bidragen på åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser. Stödet till de lokala investeringsprogrammen har därför ersatts med ett stöd till klimatinvesteringsprogram.

Utskottet konstaterar att för att nå det långsiktiga svenska klimatmålet till 2050 behövs ett omfattande och långsiktigt omställningsarbete med ytterligare insatser och internationell samverkan.

Frisk luft

Utsläppen av kväveoxider har enligt regeringen minskat med ca 25 % under 90-talet. Som regeringen anfört exponeras dock fortfarande ett mycket stort antal personer för halter som överskrider miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid, även om det endast gäller i ett fåtal av landets större kommuner.

Enligt Miljömålsrådets rapport bedöms utsläppen av kväveoxider kunna minska med 30–35 % från år 2001 till 2010 med genomförande av planerade åtgärder. Utskottet instämmer i att avgörande för hur utsläppen av kväveoxider kan minska är ytterligare åtgärder som rör transport, energi och arbetsmaskiner. Lokala åtgärder inom trafikområdet som skulle bidra till att nå delmålet är enligt rådet trafikplanering, trängselavgifter och miljözoner.

Bara naturlig försurning

Som regeringen redovisat beräknas den kritiska belastningen i skogsmark och sjöar komma att överskridas på 13 % av arealen år 2010. Undersökningar tyder på att många sjöar och mindre vattendrag fortfarande kommer att vara försurade år 2010. Enligt rådet är utvecklingen till år 2020 svårbedömd, och även om de kritiska belastningsgränserna underskrids kan återhämtningstiden i naturen vara åtskilliga decennier.

Som Miljömålsrådet och regeringen framhåller behöver åtgärder vidtas för att minska skogsbrukets försurande verkan.

Enligt rådet beräknas utsläppen av kväveoxider minska till ca 160 000 ton år 2010 med nu fattade beslut, och ytterligare åtgärder bör vidtas för att minska utsläppen av kväveoxider. Utskottet instämmer i att med genomförande av strategin för effektivare energianvändning och transporter bedöms delmålet kunna nås. Regeringen avser att behandla åtgärdsstrategierna i samband med den fördjupade utvärderingen av miljömålen under 2005.

Giftfri miljö

Som regeringen anfört väntas inte EG:s kemikalielagstiftning lösa frågan om informationssystem för andra varor än kemiska produkter. Frivilliga system utvecklas därför i avvaktan på gemensamma EU-regler. Sverige har varit pådrivande för att det skall beslutas om ett globalt harmoniseringssystem för märkning av kemiska produkter.

Frivilliga åtaganden finns enligt propositionen inom olika branscher, t.ex. byggbranschen där byggvarudeklarationer har utvecklats, och däckproducenter som har börjat tillverka däck utan cancerframkallande högaromatiska oljor.

Utskottet konstaterar att för att delmålen skall kunna nås fordras enligt Miljömålsrådets rapport ett kraftfullt svenskt agerande i det fortsatta arbetet med nya kemikalierregler inom EU och inom olika internationella konventioner. Vidare behövs nationella insatser, bl.a. för att påverka företagen att arbeta målmedvetet för att uppnå bred riskhantering.

Utformningen av EG-lagstiftningen på kemikalieområdet är av stor betydelse för möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet. Vid en första bedömning av kommissionens förslag anser regeringen att det inte är tillräckligt för att miljökvalitetsmålet skall nås. Utskottet instämmer i att regeringen bör verka för att förslaget skärps och för att substitutionsprincipen skall ingå i den nya kemikalielagstiftningen. Utskottet konstaterar även regeringens avsikt att delta i utarbetandet av en global kemikaliestrategi till år 2005.

Utskottet instämmer i att om miljökvalitetsmålet skall kunna nås måste antalet åtgärder som genomförs öka i såväl statlig som privat regi. Antalet efterbehandlingsåtgärder som genomförs i privat regi bör öka genom krav med stöd av miljöbalken mot föroreningsansvariga tidigare verksamhetsutövare.

Skyddande ozonskikt

Utskottet konstaterar att den negativa inverkan på ozonskiktet av ozonnedbrytande ämnen minskat. Den senaste bedömningen av internationella forskare är att en återhämtning av ozonskiktet över Europa kan märkas tidigast år 2020 och att det är återställt tidigast år 2050 under förutsättning att Montrealprotokollet följs av alla parter.

Regeringen arbetar för att Montrealprotokollet och dess tillägg skall följas av alla parter. Sverige verkar också för en snabbare utfasning av HCFC (klorfluorkolväten) i utvecklingsländer.

Säker strålmiljö

Utskottet noterar att det för att nå miljökvalitetsmålet behövs en bättre helhetsbild av strålkällor och deras påverkan på människor och miljö. En sådan helhetsbild kan erhållas genom miljöövervakning, forskning om strålningens hälsoeffekter och undersökningar av hur människors beteende och attityder påverkar hur mycket strålning de utsätts för.

Ingen övergödning

Enligt Miljömålsrådets rapport krävs omgående ytterligare åtgärder, såväl nationella som internationella, för att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.

Naturvårdsverket har under året granskat hur direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse genomförts i Sverige. Granskningen visar enligt regeringen att det svenska regelverket bör ses över på ett antal punkter. Utskottet instämmer i att arbetet bör påbörjas under 2003.

Som regeringen anför har effekten av ersättningar inom jordbruket, t.ex. för odling av fånggrödor, senare jordbearbetning, regler för gödselhantering och anläggning av våtmarker och småvatten för att minska närsaltläckaget, varit mycket påtaglig. Utskottet instämmer i att Miljö- och landsbygdsprogrammet är av central betydelse för att nå miljömålet Ingen övergödning samt Ett rikt odlingslandskap.

Minskningen av utsläppen av ammoniak beror till stor del på insatser inom jordbruket. Utskottet konstaterar att en ammoniakälla av ökande betydelse är vägtrafiken, eftersom ämnet i viss utsträckning bildas i bilarnas katalysatorer. Åtgärder behövs inom transport- och industrisektorn, som ökat sina utsläpp av ammoniak med 10 %. Transporter står dessutom för merparten av utsläppen av kväveoxider.

Levande sjöar och vattendrag

Enligt Miljömålsrådets rapport är en förutsättning för att uppnå miljökvalitetsmålet att de areella näringarnas uttalade ambitioner om hänsyn till sötvattensanknutna natur- och kulturmiljöer efterlevs. Vidare måste arbetet för att långsiktigt skydda områden med höga sötvattensanknutna naturvärden intensifieras. För att skydd av vattenförekomster skall få effekt bör vattenfrågorna beaktas i den fysiska planeringen. Vattenförsörjningsintressen bör prioriteras i känsliga områden.

Utskottet instämmer i likhet med regeringen i Miljömålsrådets slutsatser och understryker vikten av att Fiskeriverkets strategi för utsättningar efterlevs och att inga främmande arter sätts ut i naturliga sjöar och vattendrag.

Grundvatten av god kvalitet

Miljökvalitetsmålet syftar till att i ett långsiktigt perspektiv säkra tillgången på vatten av god kvalitet och i tillräcklig mängd för samhällets totala behov. Utskottet instämmer i att den viktigaste åtgärden för att nå målet är att inrätta skyddsområden för grundvattenförekomster där uttag av dricksvatten görs eller planeras. Regeringen anför att arbete pågår med kunskapsinsamling om grundvattnets produktion, kvantitet och kvalitet i förhållande till behovet samt med utveckling av metoder och styrmedel för att säkerställa en hållbar grundvattenhantering.

Som regeringen redovisar bör vattenfrågorna beaktas i den fysiska planeringen för att skydd av vattenförekomster skall få effekt. Vattenförsörjningsintressen bör prioriteras i känsliga områden. Enligt rådet får ofta vattenintresset ge vika för andra samhällsintressen vid konflikter t.ex. med infrastrukturutbyggnad, naturgrus- och mineralutvinning, livsmedelsproduktion och i vissa fall naturvård. Genomförandet av EG:s ramdirektiv för vatten ger grundvattnet en starkare ställning, men som regeringen anför bör möjlighet skapas att ge geologiska formationer skydd som riksintresse för dricksvattenförsörjning. Kommunerna behöver också ett bättre anpassat hydrogeologiskt och geologiskt underlag för att i sin planering kunna anpassa exploateringen till möjligheterna att långsiktigt ordna vattenförsörjnings- och avloppsfrågorna.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Som regeringen anför är kunskapsunderlaget begränsat inte bara när det gäller områden i marin miljö, utan även, med vissa regionala undantag, för

kulturmiljön. Kunskapsunderlaget behöver uppdateras för att behovet av långsiktigt skydd skall kunna preciseras.

Många kustsamhällen domineras i dag helt av fritidsboende. Om antalet licensierade yrkesfiskare fortsätter att minska riskerar detta att leda till att tidigare fiskehamnar töms på fartyg och verksamheter; fiskets anläggningar och ekonomibyggnader försvinner eller omvandlas till bostäder. Utskottet instämmer i att det kustnära fisket är nödvändigt för att hålla skärgården levande.

Som regeringen har aviserat bör arbetet med att upprätta åtgärdsprogram för hotade arter påskyndas.

Fiskeriministrarna i EU-länderna beslutade i december 2002 om en reform av den gemensamma fiskeripolitiken, som påverkar förutsättningarna att nå de fiskeriinriktade delmålen under miljö kvalitetsmålet. Även om Sverige önskat mer långtgående förändringar i vissa fall får beslutet anses som ett steg i rätt riktning för att uppnå ett hållbart fiske. Utskottet instämmer i att detta arbete behöver befästas och fördjupas.

Utskottet instämmer även i att Sverige fortsatt bör agera kraftfullt internationellt för att inom EU skapa gehör för ett uthålligt nyttjande baserat på försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen och för att alla beslut skall baseras på den vetenskapliga rådgivningen.

En kraftfull övervakning av de värst drabbade farledsstråken och det omfattande arbete som Kustbevakningen har bedrivit nationellt och internationellt under de senaste åren bedöms ha bidragit till att antalet konstaterade illegala oljeutsläpp till sjöss fortsätter att minska inom svenskt ansvarsområde. Som regeringen anför är det angeläget att Kustbevakningen även fortsättningsvis lägger stora resurser på detta område. Utskottet delar regeringens uppfattning att arbetet med att bilda marina reservat har gått långsamt samt att det är angeläget att skyddet för dessa miljöer ökas.

Myllrande våtmarker

Som regeringen anför har takten i skyddet av våtmarker varit på ungefär samma nivå de senaste åren. Utskottet instämmer i att takten i skyddsarbetet behöver höjas om delmålet skall nås.

Levande skogar

Endast ca 15 % av arealmålet om 320 000 hektar skogsmark skyddad som naturreservat har uppnåtts under den första tredjedelen av målperioden. Utskottet konstaterar att redan år 2000 var den frivilligt avsatta arealen ca 800 000 hektar skogsmark, vilket innebär att arealmålet om 730 000 hektar frivilligt skyddad skogsmark i praktiken redan är uppnått.

Utskottet instämmer i att för att delmålet om långsiktigt skydd av skyddsvärd skogsmark skall kunna uppnås till år 2010 krävs att tempot när det gäller skydd av skogsmark ökas. Som regeringen anför krävs framför allt att länsstyrelsernas insatser ökar. Ytterligare insatser för att nå arealmålen för områ-

den med biotopskydd och naturvårdsavtal behövs också. Utskottet delar uppfattningen att långsiktigheten och kvaliteten i många frivilliga avsättningar är osäker, vilket innebär att bedömningen av om delmålet nås blir osäker och att ytterligare uppföljning är nödvändig.

Utskottet delar regeringens uppfattning att i det fortsatta arbetet med att skydda skogsmark bör friluftslivets behov ges ökad tyngd, såväl vid säkerställande som vid förvaltning, skötsel och vård samt information. Det gäller särskilt tätortsnära områden och storstadsregionerna.

Utskottet konstaterar att för att nå delmålet om ökad förekomst av faktorer som är av betydelse för biologisk mångfald behövs framför allt riktad rådgivning till skogsägarna för att öka arealen äldre lövrik skog. Arealen förnygrad med lövskog bedöms enligt Miljömålsrådet komma att öka. Mängden hård död ved och arealen gammal skog ökar. Om målen nås beror i huvudsak på hur skogsskötseln på den ordinära skogsmarken bedrivs, t.ex. vilka bestånd som väljs för avverkning och i vilken mån träd som dör tillåts vara kvar i skogen. Rådgivning till och kunskapsuppbyggnad hos skogsägarna är ett viktigt medel för att påverka måluppfyllelsen.

Som regeringen anfört blir påtagliga förbättringar av den biologiska mångfalden troligen inte synliga förrän efter 2020, även om flera grundförutsättningar för biologisk mångfald såsom ökad andel död ved, flera grova träd, mer lövinslag och bevarande av gammelskog kommer att förbättras avsevärt. Den avgörande faktorn är att många av de biologiska processerna på våra breddgrader helt enkelt tar lång tid.

Ett rikt odlingslandskap

Som anförs i propositionen bevaras omfattningen av ängs- och betesmarkerna i stort med nuvarande åtgärder. För hela landet ökar arealerna av ängs- och betesmarker. Det finns dock regionala skillnader.

Vidare anförs att möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet är beroende av vad som sker inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) och utvecklingen inom andra politikområden. Som regeringen har redovisat har den gemensamma jordbrukspolitiken sedan år 2000 gynnat mångfalden genom bl.a. djurbidrag och miljöersättningar inom miljö- och landsbygdsprogrammet. Antalet betesdjur har ökat, och brukarna har fått ersättning för restaurering och skötsel. Delmål som har betydelse för detta miljökvalitetsmål finns även inom Myllrande våtmarker och Hav i balans samt levande kust och skärgård. För att uppnå ett långsiktigt bevarande av värdena kan åtgärder utanför jordbrukspolitiken bli nödvändiga, framför allt inom regionalpolitiken.

Utskottet instämmer i att det finns behov av att utvärdera om ersättningarna på ett lämpligt sätt säkerställer ett långsiktigt bevarande av värdefull ängs- och hagmark. Regionala skillnader finns trots att utvecklingen går åt rätt håll avseende ökad areal hävdad mark.

Storslagen fjällmiljö

Regeringen redovisar att det ännu inte finns tillräckliga uppgifter om tillståndet i fjällmiljön. Riskerna för skador på mark och vegetation kan endast bedömas indirekt i relation till antalet terrängfordon och antalet renar. Antalet terrängfordon har ökat obetydligt de senaste åren. Renantalet har ökat med 5 %, och nästan hela ökningen gäller Norrbotten.

Utskottet instämmer med regeringen i att ett flertal åtgärder har påbörjats, men att ytterligare åtgärder måste beslutas och påbörjas. Olika verksamheter påverkar utvecklingen i fjällen. Utskottet delar regeringens uppfattning att storslagen fjällmiljö förutsätter renskötsel för att ett betespräglat landskap skall upprätthållas. Renskötseln bör fortsätta att bedrivas och utvecklas på ett sätt som är hållbart för miljön. Utbyggnad av vindkraften i fjällen såväl som i havsområden kan påverka både natur- och kulturmiljövårderna och möjligheterna att utöka arealen ostörda områden negativt, om inte utbyggnaden föregås av omsorgsfull fysisk planering.

Regeringen redovisar att Naturvårdsverket har utvärderat det lokala och regionala arbetet med att reglera färdslor med fordon i fjällen. Verkets analys av färdselfrågan visade att endast fyra av femton berörda kommuner utnyttjat möjligheten att reglera terrängkörningen i fjällen. Det visade sig också vara svårt för länsstyrelserna att tillgodose nationella mål när de fattade beslut om skoterleder och undantag för terrängkörning.

Enligt Miljömålsrådets rapport finns stora skyddade områden i fjällen som innehåller både höga kulturvärden och naturvärden. Dock behöver representativiteten i skyddet ses över, och behovet av ytterligare medel till skötsel och restaurering utredas. Dessutom behöver kunskapen om fjällvärldens kulturmiljöer, fornlämningar och bebyggelse kompletteras. Utskottet delar regeringens och Miljömålsrådets bedömning.

God bebyggd miljö

Utskottet instämmer i att kommuner och länsstyrelser är viktiga aktörer i arbetet att nå målet God bebyggd miljö. För att målet skall kunna nås behövs enligt rådet mer resurser eller omprioriteringar på lokal och regional nivå.

Enligt regeringens redovisning är bl.a. resurs- och kompetensbrist allvarliga hinder för att nå delmålet om planeringsunderlag. Mindre och resurs-svaga kommuner kan enligt rådet komma att behöva extra stöd från staten för att delmålet skall kunna nås. Delmålet för planeringsunderlag gäller också andra planerings- och beslutsunderlag än de kommunala, exempelvis trafikverkens infrastrukturplanering. Det behövs utvecklingsarbete för att följa upp den privata sektorns beslutsunderlag. Regeringen anför att det ankommer på berörda myndigheter att lämna det stöd som behövs till den lokala nivån i arbetet med att nå delmålet.

Åtgärder längs det statliga vägnätet under år 2002 medförde att antalet bullerutsatta personer vid ljudnivåer överstigande 65 dBA ekvivalentnivå utomhus minskade med 3 300. Trots det ökade antalet bullerutsatta personer från

ca 18 500 till ca 20 200. Ökningen beror bl.a. på ökad trafik, högre hastigheter och typ av beläggning. Utskottet konstaterar att med nuvarande åtgärdsstakt bedöms målet för buller från vägtrafik inte uppnås 2005.

Omhändertagande av avfall är en av de nödvändiga infrastrukturerna i samhället. Utskottet delar regeringens uppfattning att avfallsplaneringen på lokal, regional och nationell nivå behöver stärkas för att man skall uppnå ett väl fungerande omhändertagande. Vidare finns behov av ett utvecklat samarbete mellan olika aktörer inom avfallsområdet. Regeringen avser därför att inrätta ett råd för avfallsfrågor vid Naturvårdsverket för att bistå verket i genomförandet av avfallspolitiken.

Som regeringen anför medför fortsatt utbyggnad av fjärrvärmenätet samt höjda skatter och energipriser troligen att ännu fler fastighetsägare byter energikälla för uppvärmning så att energianvändningens miljöbelastning minskar.

Flera studier visar på samband mellan dålig ventilation och ohälsa. Utskottet instämmer i att åtgärder för att öka efterlevnaden av redan gällande lagstiftning på området kan komma att behövas för att bidra till att delmålet om inomhusmiljö nås.

Utgiftsramen m.m.

Riksdagen har den 19 november 2003 bestämt utgiftsramen för utgiftsområdet till 3 770 566 000 kr i enlighet med finansutskottets förslag. Den totala resursförstärkningen inom utgiftsområde 20 uppgår till ca 400 miljoner kronor år 2004, ca 320 miljoner kronor år 2005 och ca 350 miljoner kronor år 2006 i jämförelse med 2003 års utgiftsnivå.

När det gäller skogsmarkskalkning redovisade utskottet vid behandlingen av 2003 års budgetproposition (bet. 2002/03: MJU1 s. 28) att Skogsstyrelsen har utarbetat ett åtgärdsprogram, Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken (meddelande 4-2001). Utskottet har inhämtat att den försöksverksamhet som pågått nu är avslutad.

Den 11 november 2003 anförde miljöministern i svar på interpellation 2003/04:31 om den avbrutna skogsmarkskalkningen att markförsurningen beror på såväl atmosfärisk deposition av sura ämnen som skogsbrukets uttag av basiska ämnen med skörden. Vidare anfördes följande. Skogsstyrelsen har bedrivit ett utmärkt projekt i Lygnern och Nissandalen. Projektet har givit värdefulla resultat, och Skogsstyrelsen har utifrån bl.a. detta projekt föreslagit en mer övergripande strategi inkluderande bl.a. viss skogsmarkskalkning och utökade fältförsök. Frågan om utformningen av en fortsatt skogskalkning och dess finansiering kommer att aktualiseras i samband med den fördjupade utvärdering av miljömålsarbetet som kommer att presenteras för riksdagen 2005. Eftersom miljömålsarbetet bedrivs integrerat, och både åtgärder och effekter är ömsesidigt beroende av varandra också mellan olika miljömål, är detta nödvändigt. Även om jag vet att effekter av skogsmarkskalkning tar långt tid att uppnå så har vi ännu tid att analysera detta problem och skapa de åtgärder som på det mest kostnadseffektiva sättet uppnår uppsatta miljömål.

Jag tror att vi i hög grad är eniga om försurningsproblemens stora betydelse och att vi vill bedriva kalkning i en så stor omfattning som möjligt. Jag försäkrar er att jag ska göra vad jag kan som miljöminister tillsammans med Ulrica Messing, som har hand om skogsfrågorna och Skogsstyrelsen för att vi ska kunna gå vidare i enlighet med de förslag som skogsvårdsstyrelsen har lagt fram. Min bedömning i dag är att det är naturligt att göra det i samband med miljömålsarbetet.

Som regeringen anfört i budgetpropositionen för år 2004 har Miljömålsrådet pekat på att åtgärder behöver vidtas för att minska skogsbrukets försurande verkan. Utskottet anser, bl.a. mot bakgrund av vad som anförts i motionerna MJ400 (kd) yrkande 4, MJ431 (fp) yrkande 16 och MJ472 (fp) yrkande 20, att frågan om skogsmarkskalkning som medel mot markförsurning kan vara en sådan åtgärd. Utskottet har ingen erinran mot redovisningen av politikens inriktning och avstyrker därmed förslagen till nya anslag i motionerna MJ334 (c) yrkandena 6 och 17, MJ400 (kd) yrkandena 4 och 27 delvis, MJ431 (fp) yrkande 16, MJ469 (c) delvis, MJ472 (fp) yrkandena 7, 20 och 32 delvis samt Fi240 (fp) yrkande 26 delvis. Motionerna MJ334 (c) yrkandena 6 och 17 och MJ469 (c) delvis avstyrks även på den grunden att yrkandena inte rymms inom den av riksdagen fastställda ramen.

34:1 Naturvårdsverket

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Propositionen

Anslaget disponeras för Naturvårdsverkets förvaltningskostnader, inkl. verkets kostnader för att administrera den verksamhet som finansieras via sakkanslagen.

Från och med 2004 till och med 2006 överförs 3 miljoner kronor per år till anslag 34:2 Miljöövervakning m.m. för Aktiebolaget Svenska Miljöstyringsrådets arbete med miljökrav vid offentlig upphandling.

Regeringen föreslår att anslaget 34:1 Naturvårdsverket för år 2004 uppgår till 323 434 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör samma bedömning som regeringen när det gäller medelsbehovet under anslaget.

34:2 Miljöövervakning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motioner om ytterligare medel till ideella organisationer (c) och om prioritering av miljöforskning och miljöövervakning (m). Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om bemyndigande.

Propositionen

För att ge goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av miljöövervakningen föreslås att regeringen bemyndigas att under 2004 ingå ekonomiska förpliktelser, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 30 miljoner kronor under 2005 högst 20 miljoner kronor under 2006 och högst 10 miljoner kronor under 2007.

För att skapa goda förutsättningar för upphandling av bilavgasverksamhet (hållbarhetskontroller) föreslås regeringen bemyndigas att under 2004 ingå ekonomiska förpliktelser som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 16 miljoner kronor under 2005.

Regeringen föreslår att anslaget 34:2 Miljöövervakning m.m. för 2004 uppgår till 238 994 000 kr.

Motionerna

Enligt motion MJ370 (m) bör miljöövervakning prioriteras. Med en bra miljöövervakning kan miljöförstöring särskiljas från naturliga variationer (yrkande 6 delvis).

Centerpartiet framhåller i partimotion MJ469 (c) delvis att anslagen till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet bör räknas upp med 5 miljoner kronor. I motion MJ474 (c) framhålls vidare att om Sverige bör vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för ekologiskt hållbar utveckling är det nödvändigt att ta till vara det engagemang som redan finns i verksamma organisationer (yrkande 22).

Utskottets ställningstagande

Som regeringen anfört disponeras anslaget för uppföljning och rapportering av miljö kvalitetsmålen, för miljöövervakning, för bilavgasverksamhet, för bidrag till vissa ideella organisationer samt för bidrag till projektet Swedish Water House vid Stockholm International Water Institute. Medlen till uppföljning och rapportering av miljö kvalitetsmålen och till miljöövervakning fördelas av Miljömålsrådet vid Naturvårdsverket. Rådet fattar beslut om den nationella miljöövervakningens inriktning samt fördelar även medel till viss regional miljöövervakning. En del av anslaget används också för internationellt miljöövervakningsarbete och arbete med internationell rapportering som en följd av EG-direktiv och andra internationella åtaganden.

Utskottet har beträffande stöd till ideella organisationer flera gånger framhållit (jfr bet. 2002/03: MJU1 s. 24) att regeringen för kommande budgetår avser att behandla frågor om fördelning av medel till ideella organisationers miljöarbete i regleringsbrevet. Även för år 2003 reglerades fördelningen av dessa medel i regleringsbrevet under anslaget 34:2 Miljöövervakning m.m. Regeringen fördelade 2 miljoner kronor till Internationella försurningssekreteriatet, 2 miljoner kronor till Naturskyddsföreningen och 600 000 kr till Sveriges hembygdsförening. För ideella organisationers internationella arbete anslogs 2,5 miljoner kronor.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstildelning under anslaget och avstyrker motionerna MJ370 (m) yrkande 6 delvis, MJ469 (c) delvis och MJ474 (c) yrkande 22. Utskottet tillstyrker de bemyndiganden som regeringen föreslår.

34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motioner om förstärkning av anslaget (fp) och om minskad medelstildelning (m, kd, c), om naturvårdsavtal (m, c) och om kalkning av skogsmark (kd). Utskottet tillstyrker regeringens förslag om bemyndigande.

Propositionen

Anslaget disponeras för insatser för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald med särskild inriktning på frågor om områdesskydd, artbevarande, naturvårds- och fastighetsförvaltning, viltförvaltning samt kalkning av sjöar och vattendrag enligt bidragsbestämmelserna som regleras i förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag.

Anslaget används för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken (1998:808) såvitt avser Naturvårdsverkets ansvarsområde, kostnader för förvärv för statens räkning av värdefulla naturområden för biologisk mångfald och friluftsliv, statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd och förvaltning av värdefulla naturområden, kostnader för artbevarandeåtgärder och förvaltning av skyddade områden samt kostnader för utredning, förhandling och värdering i samband med säkerställande av ur naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden.

Under år 2004 beräknas 750 000 kr för berörda länsstyrelserns arbete med ett regionalt miljö- och hushållningsprogram för fjällområdet.

Regeringen föreslår att 4 560 000 kr överförs till utgiftsområde 23 anslaget 43:1 Statens jordbruksverk för insatser till följd av miljömålspropositionen (prop. 2000/01:130) inom det nationella programmet för växtgenetiska resurser.

I enlighet med beräkningar i budgetpropositionen för år 2002 och som följer av riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36) och propositionen om Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57, bet. 2000/01: MJU9, rskr. 2000/01:174) ökar anslaget fr.o.m. 2004.

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2004 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med förvärv av eller intrångsersättning i ur naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 120 miljoner kronor under 2005.

Regeringen föreslår att anslaget 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald för 2004 uppgår till 1 441 197 000 kr.

Motionerna

Enligt motionerna MJ215 (m) yrkande 4, MJ404 (m) yrkande 3 och MJ450 (m) yrkande 2 bör regeringen verka för fler frivilliga skötselavtal mellan markägare och staten. Skötselavtal innebär att man inte kommer i konflikt med äganderätten, utan markägaren får betalt för att producera naturvärden. Markinlösen är enligt motionärerna fel väg att bevara vissa naturtyper och biotoper, utan i stället bör långsiktiga skötselkontrakt upprättas med nuvarande markägare. Markägaren bör också få rimlig ersättning för sitt arbete. En större andel anslagna medel bör enligt motion MJ307 (c) användas för tecknande av naturvårdsavtal.

I motion MJ400 (kd) föreslås att anslaget minskas med 450 miljoner kronor. En långsammare ökningstakt och ett ökat inslag av frivilliga skogsvårdsavtal föreslås i arbetet med att bevara nyckelbiotoper i skogsmark (yrkande 27 delvis).

Moderaterna anför i motion MJ450 (m) att anslaget bör minska med 495 200 000 kr. Motionärerna är kritiska till omfattningen av de statliga markköpen och till omfattningen av de stora markavsättningar där ägandet inte övergår till staten. Avsättningarnas påverkan på t.ex. virkesförsörjningen bör analyseras bättre. De anslagna medlen bör omfördelas så att skötseln av objekt blir bättre än i dag (yrkande 1).

Centerpartiet förordar i motion MJ469 (c) delvis en annan modell för bevarande av skyddsvärd skogsmark genom upprättande av naturvårdsavtal m.m. och föreslår att anslaget minskas med 150 miljoner kronor.

Folkpartiet vill anslå medel dels för utökad kalkning i bl.a. skogsområden, dels för ökade resurser inom området biologisk mångfald, framför allt för att ge fler områden kvalificerat skydd som naturreservat. I motionerna MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi240 (fp) yrkande 26 delvis föreslås att anslaget förstärks med 20 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen anført är de statliga insatserna för att säkerställa ett långsiktigt skydd av värdefulla naturområden och bevara biologisk mångfald ett av

den statliga naturvårdspolitikens viktigaste instrument. Statens ansvar för skydd av värdefull skogsmark har uppskattats till 400 000 hektar, varav omkring 320 000 hektar bör avsättas som naturreservat till år 2010 (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU03, rskr. 2001/02:36). Regeringen har även bedömt att skyddet av marina miljöer och våtmarker bör öka, liksom skyddet av värdefulla områden i fjällen, vid kusterna och kring sjöar och vattendrag. Kostnaderna för investeringar för naturvård och skötsel av skyddade områden uppgick år 2002 till totalt 707 miljoner kronor, varav skötselkostnader uppgick till 118,2 miljoner kronor.

En särskild satsning på kommunala och lokala naturvårdsprojekt genomförs som ett program under en treårsperiod med start år 2004. Utskottet delar regeringens bedömning att satsningen bör omfatta 85 miljoner kronor för 2004, varav högst 4,2 miljoner kronor får användas för länsstyrelsernas hantering av ansökningar till naturvårdsprogrammen. För år 2005 skall satsningen omfatta 100 miljoner kronor och år 2006 115 miljoner kronor.

Utskottet tillstyrker att ytterligare 25 miljoner kronor förs över till anslaget 41:2 Insatser för skogsbruket för ersättning till markägare vid inrättande av biotopskydd eller naturvårdsavtal. Därmed överförs totalt 100 miljoner kronor för ändamålet fr.o.m. år 2004 (jfr även prop. utg.omr. 23 s. 27).

Utskottet delar uppfattningen att kalkning av sjöar och vattendrag även fortsättningsvis bör vara en viktig åtgärd för att motverka det försurande nedfallets effekter på biologisk mångfald och möjligheten att långsiktigt nyttja sjöar och vattendrag. Utskottet instämmer i att den nationella kalkningsverksamheten bör fortlöpa i enlighet med uttalanden i budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/01:1, bet. 2000/02:MJU1, rskr. 2000/01:85). Utskottet instämmer även i att nivån på kalkningsverksamheten för år 2004 bör vara oförändrad i förhållande till år 2003.

Utskottet finner regeringens bedömning av medelsbehovet väl avvägd och tillstyrker regeringens förslag till medelstilldelning under anslaget. Motionerna MJ307 (c), MJ400 (kd) yrkande 27 delvis, MJ450 (m) yrkande 1, MJ469 (c) delvis, MJ472 (fp) yrkande 32 delvis, Fi240 (fp) yrkande 26 delvis avstyrks. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till bemyndigande.

Utskottet har tidigare i detta betänkande redovisat att regeringen har aviserat att för att delmålet om långsiktigt skydd av skyddsvärd skogsmark skall kunna uppnås till år 2010 krävs att tempot när det gäller skydd av skogsmark ökas. Utskottet delar regeringens uppfattning att långsiktigheten och kvaliteten i många frivilliga avsättningar är osäker, vilket innebär att bedömningen av om delmålet nås blir osäker och att ytterligare uppföljning är nödvändig.

Regeringen anför (utg.omr. 23 s. 24) att arbetet med biotopskydd och naturvårdsavtal i syfte att uppnå miljö kvalitetsmålet Levande skogar har utvecklats mycket positivt. Den ökade medelstilldelningen år 2002 har givit högre än förväntad utdelning i form av ökad areal skogsmark som omfattas av någon av dessa båda naturvårdsverktyg. Bland annat har naturvårdsavtal kunnat träffas med större markägare utan andra kostnader än ren administration för skogsvårdsorganisationen. Vidare anføres att skogsvårdsstyrelsernas lokala

anknytning, goda lokalkännedom och regelbundna kontakter med skogsägarna även i andra sammanhang antas vara de viktigaste framgångsfaktorerna, vilket även den skogspolitiska utvärderingen antyder. Skogsägarna är särskilt positiva till instrumentet naturvårdsavtal. Naturvårdsavtalen innebär inte ett permanent skydd för marken på samma sätt som biotopskydd eller naturreservat, utan det handlar om avtal som normalt tecknas på 50 år.

Utskottet instämmer i att de på senare år ökade resurserna för skydd av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald bör ge förutsättningar för att öka takten i bildandet av naturreservat. Måluppfyllelsen är i denna del också beroende av resultaten för Myllrande våtmarker. Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att det också är av betydelse att de olika styrmedel som samhället förfogar över för att verkställa politiken inte motverkar varandra. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har i uppdrag att gemensamt och i samråd med länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet analysera i vad mån regelverket eller den praxis som utvecklats vid tillämpningen av de olika skyddsinstrumenten naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal utgör hinder för ett effektivt genomförande av ett långsiktigt skydd av värdefull skogsmark. Uppdraget och förslag till eventuella förändringar som kan behöva beslutas av riksdagen eller regeringen skall avrapporteras senast den 1 december 2003.

Utskottet delar regeringens uppfattning av att det behövs en samhällsekonomisk analys av kostnadseffektiviteten med avseende på naturvårdsnyttan för de olika bevarandeinstrumenten. Utskottet föreslår att motionerna MJ215 (m) yrkande 4, MJ404 (m) yrkande 3 och MJ450 (m) yrkande 2 i avvaktan på det arbete och de överväganden som pågår lämnas utan vidare åtgärd.

34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning och avstyrker motioner om förstärkning av anslaget (kd, c) och minskad medelstildelning (m). Utskottet tillstyrker regeringens förslag till bemyndigande.

Propositionen

Anslaget disponeras för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden samt för framtagande av underlag för prioriteringar av framtida sanerings- och återställningsinsatser i landet. Anslaget får användas till att åtgärda ur risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt samt till eventuella akuta saneringsinsatser.

Under anslaget beräknas 3 miljoner kronor 2004 för berörda myndigheters arbete med att utveckla en handbok för vatten.

Prognosen för år 2003 är låg i förhållande till anslagna medel på grund av under året vidtagna utgiftsbegränsande åtgärder.

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av efterbehandlingsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2004 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med genomförande av saneringsinsatser, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 250 miljoner kronor under år 2005, högst 250 miljoner kronor under år 2006 och högst 100 miljoner kronor under år 2007.

Regeringen föreslår att anslaget 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden för år 2004 uppgår till 329 850 000 kr.

Motionerna

Kristdemokraterna föreslår i motionerna MJ400 (kd) yrkande 27 delvis och Bo260 (kd) yrkande 4 att anslaget förstärks med 150 miljoner kronor. Motionärerna motsätter sig de neddragningar som föreslås. I kommuner med stort exploateringsstryck finansieras marksanering av exploatören, men i små kommuner där bebyggelsestryck saknas finns inte samma möjlighet. Kommunerna kan då genom länsstyrelsen ansöka om medel för marksanering som Naturvårdsverket ansvarar för. Det finns emellertid inga klara regler för hur medel för sanering skall fördelas annat än för att "åtgärda från rikssynpunkt angelägna objekt".

Enligt motion MJ450 (m) bör anslaget minskas med 186 miljoner kronor. Behovet av att återställa förorenad mark är stort, men inte akut. Sanering är en långsiktig åtgärd som bör vägas mot andra angelägna uppgifter, och prioriteringar bör grundas på vetenskapliga riskbedömningar av saneringsobjekten (yrkande 3).

Centerpartiet föreslår i partimotion MJ469 delvis att anslaget förstärks med 120 150 000 kr. Det är angeläget att sanera markområden så att de framtida kostnaderna inte ökar.

Utskottets ställningstagande

Anslaget har ökat väsentligt sedan år 1999. Verksamheten har hittills koncentrerats till ett systematiskt uppbyggnadsarbete. Bland annat har länsstyrelsernas kompetens på området byggts upp. Det har lett till att samtliga län nu har kommit i gång med att inventera och undersöka förorenade områden. Med bidrag (helt eller delvis) från anslaget är 193 objekt i olika skeden av undersökning medan 21 objekt är i åtgärdsfas. Fem stycken har avslutats men inte genomgått efterföljande miljökontroll, och 14 stycken har slutförts. Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att tillsammans med länsstyrelserna verka för att arbetet med att sanera och återställa sådana områden ökar i såväl offentlig som privat regi.

Prognosen för år 2003 är låg i förhållande till anslagna medel på grund av under året vidtagna utgiftsbegränsande åtgärder. I enlighet med beräkningar i budgetpropositionen för år 2002 och den ekonomiska vårpropositionen för 2003 ökar anslaget fr.o.m. år 2004.

Utskottet har inhämtat att EG-kommissionen har underrättats om ett förslag till förordning om statsbidrag till efterbehandling av förorenade områden.

Enligt förslaget får bidrag till undersökning och efterbehandling lämnas bara om ansvar att utföra eller bekosta sådan verksamhet enligt miljöbalken eller äldre lagstiftning inte kan utkrävas eller endast kan utkrävas delvis eller den eller de som är ansvariga för att bekosta sådan verksamhet inte kan betala och ersättning inte heller kan betalas från saneringsförsäkringen eller om det finns synnerliga skäl (jfr bet. 2002/03: MJU1 s. 31).

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna medelstillelningen under anslaget och avstyrker motionerna MJ400 (kd) yrkande 27 delvis, MJ450 (m) yrkande 3, MJ469 (c) delvis och Bo260 (kd) yrkande 4. Utskottet tillstyrker det bemyndigande som regeringen föreslår.

34:5 Miljöforskning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstillelning och avstyrker motioner om ökad medelstillelning (c, fp). Utskottet tillstyrker regeringens förslag till bemyndigande.

Propositionen

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2004 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt, som inklusive tidigare åtagande innebär utgifter på högst 30 miljoner kronor under år 2005, högst 20 miljoner kronor under år 2006 och högst 15 miljoner kronor under år 2007.

Regeringen föreslår att anslaget 34:5 Miljöforskning för år 2004 uppgår till 84 050 000 kr.

Motionerna

I motion MJ370 (m) påtalas vikten av att prioritera miljöforskning. Stora problem och kunskapsluckor återstår enligt motionärerna vad gäller olika ämnens miljöeffekter. Det är viktigt att trygga försörjningen av ny forskar-kompetens genom att universiteten ges tillräckliga resurser för utbildning av studenter som kan gå vidare till miljöforskning (yrkande 6 delvis).

Miljöforskningen bör enligt motion MJ379 (c) förstärkas. Det krävs inte minst ökade resurser för undersökningar och kontrollprogram för att kunna säkerställa att miljöskulden inte växer till följd av bristfälliga miljösignaler till producenter och samhällsplanerare (yrkande 2).

Kristdemokraterna framhåller i motion MJ400 (kd) att universiteten får för små basanslag. Anslagen bör vara stora nog för att finansiera den långsiktiga forskningen. Uppföljningen av miljömålen bör anses tillhöra den långsiktiga forskningen. Det är fel att betrakta miljömålen som projekt. Även långsiktig forskning bör få en stabil finansiering (yrkande 22).

Centerpartiet anför i motion MJ469 (c) delvis att anslaget bör förstärkas med 10 miljoner kronor för att ta fram en heltäckande forsknings- och aktionsplan för Östersjöns miljö samt för att främja utvecklingen av fordon som körs med alternativa bränslen m.m.

Enligt Folkpartiets motioner MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi240 (fp) yrkande 26 delvis bör anslaget för miljöforskning förstärkas med 20 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Anslaget skall främst finansiera forskning till stöd för Naturvårdsverkets arbete, t.ex. forsknings- och utvecklingsverksamhet som underlag för att nå miljökvalitetsmålen, forskning med anknytning till miljöbalken samt underlag för internationellt förhandlingsarbete.

Anslaget skall också finansiera statens andel av den med näringslivet samfinansierade forskningen vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna i motion MJ400 (kd) yrkande 22 om betydelsen av miljöforskning och att det är angeläget att även långsiktig forskning kan få en stabil finansiering. I likhet med föregående år skall anslaget 34:5 Miljöforskning främst finansiera forskning till stöd för Naturvårdsverkets arbete, t.ex. forsknings- och utvecklingsverksamhet som underlag för att nå miljökvalitetsmålen, forskning med anknytning till miljöbalken samt underlag för internationellt förhandlingsarbete. Det anförda innebär att syftet med motionen i allt väsentligt är tillgodosett utan något särskilt riksdagens uttalande i frågan. Motionen bör lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning under anslaget och avstyrker motionerna MJ370 (m) yrkande 6 delvis, MJ379 (c) yrkande 2, MJ469 (c) delvis, MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi240 (fp) yrkande 26 delvis. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till bemyndigande.

34:6 Kemikalieinspektionen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning under anslaget.

Propositionen

Kemikalieinspektionen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- eller miljörisker med kemiska produkter och biotekniska organismer. Anslaget disponeras av Kemikalieinspektionen för verksamhet avseende tillsyn/vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier samt riskbegränsning för bekämpningsmedel.

Kemikalieinspektionens verksamhet finansieras huvudsakligen med avgifter som anges i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, förordning (1999:942) om kemikalieavgifter m.m. samt Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer (KIFS 1998:8).

Kemikalieinspektionen arbetar för att minska riskerna för skador på mänskliga och miljö från kemiska ämnen i kemiska produkter och andra varor samt biotekniska organismer. Arbetet bedrivs i hög grad internationellt och framför allt inom EU. Regelverket för kemikalier inom EU förändras nu genomgripande. Kemikalieinspektionen har deltagit intensivt i arbetet och kommer att fortsätta arbetet för att den svenska kemikaliepolitiken skall få genomslag inom EU.

Mot bakgrund av det som händer på kemikalieområdet inom EU tillsatte regeringen en utredning med syfte att göra en övergripande översyn av Kemikalieinspektionens verksamhet och bl.a. föreslå framtida finansiering. Uppdraget skall redovisas den 15 januari 2004. Ekonomistyrningsverket har avrapporterat regeringsuppdraget om en översyn av avgiftssystemet för prövning och tillsyn av bekämpningsmedel. Rapporten är för närvarande på remiss.

Regeringen föreslår att anslaget 34:6 Kemikalieinspektionen för 2004 uppgår till 106 450 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning under anslaget.

34:7 Internationellt miljösamarbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motioner om ökad medelstildelning (fp).

Propositionen

Anslaget disponeras för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer samt för internationellt samarbete. Detta samarbete avser såväl internationella miljökonventioner och avtal som miljöfrågor i FN-systemet och EU-samarbetet samt i organisationer som OECD, Baltic 21, Barentsrådet, Nordiska ministerrådet och Arktiska rådet. Vidare disponeras anslaget för bilateralt miljösamarbete och Sveriges årliga bidrag till FN:s miljöfond, vilken utgör kärnan i UNEP:s finansiering. Dessutom disponeras anslaget för kostnader för deltagande i internationellt samarbete på kärnenergiområdet, dvs. Sveriges reguljära medlemsavgift i Internationella Atomenenergiorganet (IAEA), bidraget till IAEA:s Technical Assistance and Cooperation Fund samt kostnader i samband med övrigt internationellt kärnsäkerhetssamarbete.

Regeringen föreslår att anslaget 34:7 Internationellt miljösamarbete för 2004 uppgår till 66 434 000 kr.

Motionerna

Folkpartiet föreslår i sina motioner MJ472 yrkande 32 delvis och Fi240 yrkande 26 delvis att anslaget förstärks med 10 miljoner kronor. Sverige bör vara pådrivande i det internationella miljösamarbetet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att genom ett aktivt deltagande i det internationella samarbetet ökar möjligheterna för Sverige att påverka eller få till stånd miljöbeslut och överenskommelser så att gränsöverskridande utsläpp och miljöförstöring minskar och de svenska miljömålen kan uppnås. Den av regeringen föreslagna medelstillelningen under anslaget tillstyrks. Utskottet avstyrker därmed motionerna MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi240 (fp) yrkande 26 delvis.

34:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Propositionen

Anslaget disponeras för statens stöd till Stockholms internationella miljöinstitut (SEI). SEI är ett internationellt forskningsinstitut med inriktning på policyfrågor inom området miljö och utveckling. SEI:s huvudsakliga uppgifter är att stödja beslutsfattande genom att initiera, genomföra analyser av och informera om resultat av studier och forskning vad gäller utvärdering och utveckling av miljöteknik, miljö- och utvecklingspolicy samt relaterad miljöstyrning och strategier för en hållbar utveckling. Institutet bedriver tillämpad forskning inom områdena klimat, energi, atmosfär, mark- och vattenresurser, urbana miljöer samt risk- och sårbarhetsanalyser.

SEI bedriver projektverksamhet i Afrika, Asien, Europa och Latinamerika. Institutet har, förutom sitt huvudkontor i Stockholm, kontor i Boston, Tallinn, York, Oxford och Bangkok.

Regeringen föreslår att anslaget 34:8 Stockholms internationella miljöinstitut för 2004 uppgår till 12 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Strålskydd och kärnsäkerhet m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstilldelning under anslagen. Utskottet tillstyrker även föreslagna bemyndiganden.

Propositionen

34:9 Statens strålskyddsinstitut

Statens strålskyddsinstitut (SSI) är en central myndighet med ansvar för tillsyn av joniserande och icke-joniserande strålning samt beredskap mot kärntekniska olyckor och radioaktivt nedfall. För ett av de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt – Säker strålmiljö – har regeringen utsett SSI till ansvarig myndighet. Anslaget disponeras för SSI:s verksamhet avseende tillsyn, beredskap, miljöövervakning och forskning.

Som stöd för sin tillsynsutövning samt för beredskapsarbetet mot radioaktivt nedfall finansierar SSI grundläggande och tillsynsrelaterad strålskyddsforskning. För att skapa goda förutsättningar för planering och genomförande av strålskyddsforskning är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter för kommande år. Regeringen föreslås därför bemyndigas att under år 2004 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med strålskyddsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 10,5 miljoner kronor under år 2005 och högst 10,5 miljoner kronor under år 2006.

SSI har ansvar för att de skadliga effekterna av strålning på människor och miljö i Sverige skall vara så små som möjligt. Strålskyddslagen (1988:220) och sedan år 1999 även miljöbalken reglerar SSI:s verksamhet. I verksamheten ingår ansvaret för miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö.

Regeringen föreslår att anslaget 34:9 Statens strålskyddsinstitut för år 2004 uppgår till 105 027 000 kr.

34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

Statens kärnkraftinspektion (SKI) är en central myndighet med ansvar för tillsyn av säkerheten och det fysiska skyddet vid kärntekniska anläggningar, säkerheten för kärnavfallet samt icke-spridningsfrågor. Anslaget disponeras för SKI:s verksamhet avseende tillsyn och förvaltning.

SKI:s verksamhet finansieras via avgifter enligt förordningen (1991:739) om vissa avgifter till Statens kärnkraftinspektion.

Regeringen föreslår att anslaget 34:10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för år 2004 uppgår till 95 485 000 kr.

34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

SKI har i uppdrag att finansiera forskningsverksamhet inom sitt verksamhetsområde för att stödja tillsynsverksamheten. Anslaget disponeras för SKI:s kostnader för kärnsäkerhetsforskning.

För att ha goda förutsättningar för planering och genomförande av kärnsäkerhetsforskning är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter för kommande år. Regeringen föreslås därför bemyndigas att under år 2004 ingå ekonomiska förpliktelser i samband med kärnsäkerhetsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 17,2 miljoner kronor under år 2005, högst 7,4 miljoner kronor under år 2006 och högst 6,4 miljoner kronor under år 2007.

Regeringen föreslår att anslaget 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för år 2004 uppgår till 72 015 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att Statens strålskyddsinstitut uppfyller de mål som ställts och att myndigheten kan verka för ett fortsatt gott strålskydd i samhället samt har ett högt internationellt anseende och stort förtroende hos allmänheten.

Utskottet instämmer med regeringen i att Statens kärnkraftinspektion (SKI) genom sitt tillsynsarbete verkar för en hög säkerhet och skydd av hälsa och miljö samt har ett högt internationellt anseende och stort förtroende hos allmänheten. Som regeringen anför har SKI:s forskning en mycket stor roll i utvecklingen av tillsynsarbetet på myndigheten och säkerheten vid de kärntekniska anläggningarna. Den är dessutom ett viktigt led i den nationella kompetensförsörjningen på området.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning och bemyndiganden.

34:12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstildelning under anslaget och avstyrker motioner om minskad medelstildelning (m, fp).

Propositionen

Anslaget disponeras av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) för uppgifter som är nödvändiga för att tillgodose samhällets behov av prognoser, varningar och beredskap samt för att utveckla den kompetens SMHI bygger upp i denna verksamhet.

Anslaget används också för att betala Sveriges medlemsavgifter i de internationella organisationerna EUMETSAT (det europeiska satellitsamarbetet),

ECMWF (det europeiska centret för medellånga prognoser) och WMO (världsmeteorologiska organisationen).

Den totala kostnaden för Sveriges medverkan i EUMETSAT för perioden 2003 t.o.m. 2012 beräknas uppgå till omkring 422 miljoner kronor. Kostnaderna är högre i början av programmet och beräknas minska efter hand. I denna kostnad ligger de beslutade obligatoriska programmen och det frivilliga programmet Jason-2. Jason-2 är ett tilläggsprogram med syfte att samla globala uppgifter som är av stor betydelse för förståelsen av jordens klimat och för att kunna utarbeta långa väderprognoser.

Inom EUMETSAT kommer en ny generation satelliter att skjutas upp. I avvaktan på detta har dock beslut om att skjuta upp en fjärde satellit i den s.k. MSG-serien nyligen fattats.

Avgifterna till de internationella organisationerna EUMETSAT, ECMWF och WMO var år 2002 68,7 miljoner kronor. År 2003 beräknas avgifterna uppgå till 69,6 miljoner kronor. Avgiften för 2004 beräknas uppgå till 84 miljoner kronor och för 2005 till 75 miljoner kronor. Avgifterna kan avvika från de prognostiserade till följd av främst omdispositioner och fördröjningar i EUMETSAT-programmet.

Regeringen föreslår att anslaget 34:12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m. för 2004 uppgår till 217 556 000 kr.

Motionerna

Moderaterna föreslår i motion MJ450 att anslaget bör minska med 20 miljoner kronor. SMHI har förutom vissa myndighetsuppgifter också en omfattande affärsverksamhet. Vissa uppgifter är uppdragsfinansierade. Det bör prövas om inte fler uppgifter kan avgiftsbeläggas (yrkande 4).

Folkpartiet framhåller i motionerna MJ472 yrkande 32 delvis och Fi240 yrkande 26 delvis att anslaget bör minskas med 25 000 000 kr.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av propositionen finansieras SMHI:s uppdragsverksamhet och affärsverksamhet med avgifter. Uppdragsverksamheten sker inom ramen för SMHI:s myndighetsansvar men bekostas med full kostnadstäckning av andra myndigheter. Institutet utför bl.a. kontroll av vattenhushållning, översvämningsskarteringar åt Statens räddningsverk och miljöövervakningsuppdrag för Naturvårdsverket. Affärsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurrensutsatt marknad.

Utskottet finner inte skäl för någon annan bedömning av medelstillelningen än den regeringen har redovisat och avstyrker därmed motionerna MJ450 (m) yrkande 4, MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi 240 (fp) yrkande 26 delvis.

34:14 Stöd till klimatinvesteringar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning under anslagen och avstyrker motioner om förstärkning av anslaget (kd, mp) och om minskad medelstildelning (m, fp). Utskottet tillstyrker föreslagna bemyndiganden.

Propositionen

Anslaget disponeras för stöd till klimatinvesteringar. Av anslaget får högst 25,9 miljoner kronor användas till administration, information och utvärdering.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2004 besluta om stöd till klimatinvesteringar som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter om högst 350 miljoner kronor under åren 2004–2009.

För att medverka till ett lägre utgiftstryck på statsbudgeten minskas anslaget engångsvis med 60 miljoner kronor för 2004.

Regeringen föreslår att anslaget 34:14 Stöd till klimatinvesteringar för 2004 uppgår till 340 miljoner kronor.

Motionerna

Kristdemokraterna föreslår i motion MJ400 att anslaget förstärks med 60 miljoner kronor. Det svåraste miljöproblem vi står inför är klimatförändringarna. Motionärerna vill ha en mer kraftfull klimatpolitik (yrkande 27 delvis).

Miljöpartiet framhåller i motion MJ401 att det behövs ett klimatsekretariat i Regeringskansliet med ett övergripande ansvar för att komma med förslag till åtgärder för att bromsa, motverka och förebygga konsekvenserna av klimatförändringarna. Det kan gälla uppdrag till Räddningsverket och försvaret att hålla en ökad beredskap för hjälp i samband med översvämningar eller rekommendationer och stöd för kommunernas planering av bebyggelse, så att större hänsyn tas till risken för översvämningar och erosion. Klimatsekretariatet bör även få ansvar för en ”klimatakut” där kommuner som drabbats av extrema väderfenomen kan få ersättning för skador (yrkande 18).

Moderaterna anser i motion MJ450 att inga medel bör avsättas för detta ändamål och att anslaget bör minska med 269 miljoner kronor. Målet är otydligt och effekten av eventuella åtgärder är omöjliga att verifiera. Investeringar bör ske på marknadsmässiga grunder (yrkande 5).

Enligt motionerna MJ472 (fp) 32 delvis och Fi240 (fp) yrkande 26 delvis bör anslaget minska med 340 miljoner kronor. Inom miljöområdet, liksom inom andra områden, bör man undvika riktade stödåtgärder som ofta leder till ökad byråkrati och krångliga regler. Utgångspunkten bör i stället vara att den som förorenar betalar. Motionärerna motsätter sig ett riktat stöd till klimatinvesteringar.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas i propositionen har under år 2002 och 2003 den förordning som skall reglera vilka projekt som kan komma i fråga för stöd till klimatinvesteringar varit föremål för Europeiska kommissionens statsstödsprövning. Då statsstödsprövningen tagit längre tid än väntat och inte kunde avslutas under 2002 kunde förordningen inte heller antas enligt den tidsplan som beräknats. Klimatprogrammen kunde således inte påbörjas under år 2002. Ett betydande anslagssparande har som en följd av detta uppstått. Den 1 juli 2003 trädde förordningen (2003:262) om statliga bidrag till klimatinvesteringsprogram i kraft. Satsningen på stöd till klimatinvesteringar har därmed försenats ett år men beräknas i fortsättningen kunna genomföras enligt plan. Prognosen för år 2003 är låg i förhållande till anslagna medel på grund av under året vidtagna utgiftsbegränsande åtgärder.

När det gäller frågan om ett klimatsekretariat i Regeringskansliet vill utskottet erinra om att riksdagen inte bör göra uttalanden om regeringens interna arbetsfördelning (7 kap. 1 § RF). Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstilldelning under anslaget och avstyrker därmed motionerna MJ400 (kd) yrkande 27 delvis, MJ401 (mp) yrkande 18, MJ450 (m) yrkande 5, MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi 240 (fp) yrkande 26 delvis. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

Politikområde Forskningspolitik under utgiftsområde 20

26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader och 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstilldelning under anslagen och avstyrker motioner om annan medelstilldelning (fp). Utskottet tillstyrker även föreslagna bemyndiganden.

Propositionen

Anslaget 26:1 disponeras av Forskningsrådet för areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för myndighetens förvaltningskostnader.

Regeringen anser att Formas klarat övergången till det nya finansieringssystemet och vunnit respekt såväl nationellt som internationellt.

Regeringen föreslår att anslaget 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader för 2004 uppgår till 41 648 000 kr.

Rådets viktigaste ansvarsområden är miljöforskning, forskning om de areella näringarna, forskning om samhällsbyggande och forskning för en ekologiskt hållbar utveckling.

Anslaget 26:2 disponeras för stöd till forskning och forskningsinformation inom områdena miljö och samhällsbyggande. För forskning om de areella näringarna finns inom utgiftsområde 23 anslaget 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.

För att underlätta planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 180 miljoner kronor under år 2005, högst 60 miljoner kronor under år 2006 och högst 40 miljoner kronor under år 2007.

Regeringen föreslår att anslaget 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning för år 2004 uppgår till 296 426 000 kr.

Motionerna

Folkpartiet föreslår i motionerna MJ472 yrkande 32 delvis och Fi 240 yrkande 26 delvis att anslaget förstärks med 10 miljoner kronor. Miljöbeslut bör enligt motionärerna vara baserade på en rationell grund, och den enskilda forskarens fria ställning bör stärkas. Förstärkningen av anslaget bör avse framtagandet av alternativa bränslen, framför allt vad avser stöd till samverkan mellan företag och akademi.

Utskottets ställningstagande

I regeringens ekonomiska vårproposition för 2001 föreslogs att forskningen vid Formas skulle förstärkas med 80 miljoner kronor för 2002 och 2003 och 90 miljoner kronor för 2004. Förstärkningen skall användas till forskning om biologisk mångfald och klimat samt till forskning till stöd för ekologiskt hållbar utveckling. Regeringen beräknar en fortsatt förstärkning med 90 miljoner kronor per år fr.o.m. 2005.

Stiftelsen Byggdok har under åren 2001–2003 fått statligt stöd för sin verksamhet från anslaget 26:2 Forskningsrådet för areella näringar och samhällsbyggande: Forskning. Stiftelsen Byggdok är för närvarande under omstrukturering. Av detta skäl föreslår regeringen att engångsvis för 2004 överföra 3 miljoner kronor till anslaget 31:1 Boverket utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.

Därutöver föreslår regeringen att anslaget förstärks med 10 miljoner kronor för marin miljöforskning fr.o.m. år 2004.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning under anslaget och avstyrker därmed motionerna MJ472 (fp) yrkande 32 delvis och Fi240 (fp) 26 delvis. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Finansiering av långsiktig forskning (punkt 3)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04: MJ400 yrkande 22.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att universiteten får för små basanslag. Anslagen bör vara stora nog för universiteten att finansiera den långsiktiga forskningen. Uppföljningen av miljömålen måste anses tillhöra den långsiktiga forskningen. Jag anser att det är ett problem att en så stor andel av universitetens miljöforskning i dag måste finansieras av externa medel som söks projektvis från exempelvis Naturvårdsverket, Formas och Vetenskapsrådet. Kristdemokraterna menar att det är fel att betrakta miljömålen som projekt. De borde i stället omfattas av fortgående forskning.

Det är angeläget att forskningsanslagen disponeras och fördelas så att även långsiktig forskning kan få en stabil finansiering. Upprätthållandet och finansieringen av de befintliga forskningsinstituten är avgörande för att kompetens inte skall gå förlorad. Det är också nödvändigt att statusen på olika forskningsinstanser klargörs så att målmedveten och långsiktig finansiering för forskningen kan komma till stånd. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Lars Lindblad (m) och Bengt-Anders Johansson (m).

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken skall vara att möjliggöra ökad tillväxt, att kunna leva på sin lön och stärkt trygghet. Antalet sjukskrivna och förtidspensionerade måste minskas genom att sjukvård och rehabilitering förbättras. Detta kräver bl.a. en målmedveten politik för ett ökat arbetsutbud, rejäla satsningar på kunskap och forskning samt påtagliga förbättringar av klimatet för företagande. För att möjliggöra allt detta krävs en politik som innehåller lägre skatter för både löntagare och företagare, en skärpning av bidragssystemen, avregleringar och ökad konkurrens, en ökad trygghet för och stärkt självkänsla hos medborgarna.

Våra förslag skall var trygga, väl sammanhållna och syfta till att skapa de bästa förutsättningarna för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Vi vill att fler, inte färre, kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten och självkänslan ökar också genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten och rättigheten att välja bidrar både till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tryggt sätt kunna genomföra de uppgifter som skall vara gemensamma. Exempelvis tillförs betydande resurser för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning, skatteförändringar samt finanspolitiska ramverk – präglas av ordning och reda och skall ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Om riksdagens majoritet den 19 november

2003 beslutar om ramar för de olika utgiftsområdena i enlighet med finansutskottets förslag och därmed väljer en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 20.

I det följande redovisar vi i korthet det moderata alternativet till politik inom utgiftsområde 20. Vår politik finns närmare utvecklad i motion MJ450.

De medel som anslagits inom det nu aktuella utgiftsområdet uppgick till 1 548 899 kr i 1999 års budget för att i budgeten för 2004 föreslås till drygt 3 440 000 kr. Anslagen är inte helt jämförbara eftersom medel till forskningsråd tillförts utgiftsområdet liksom anslaget för SMHI. Även bortsett från dessa nytillskott har anslaget till utgiftsområdet i stort sett fördubblats sedan förra valet. Ökningen är störst på anslagen Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden och Sanering och återställande av förorenade områden.

Anslaget 34:3 Bevarande av den biologiska mångfalden används huvudsakligen till markinköp för naturvårdsändamål, medan medel för skötsel av marken är väsentligt mindre. Därmed upprepas misstaget från 1980-talet då tillräckliga medel för att sköta naturvårdsmark inte anslogs. Vi är kritiska till omfattningen av de statliga markköpen som med ett annat begrepp kan kallas marksocialisering. Vi är också kritiska till omfattningen av de stora markavsättningar som nu görs där ägandet inte övergår till staten. Avsättningarnas påverkan på t.ex. virkesförsörjningen bör analyseras bättre.

Vi föreslår också att en miljöfond inrättas i slutet av perioden. Denna skall tillföras 1 miljard kronor och vara öppen för donationer. Medlen från fonden skall bl.a. användas för att bekosta skötseln av naturvården. Anslaget 34:3 kan därför minskas med 495 200 000 kr.

Behovet av att återställa förorenad mark är stort men i huvudsak inte akut. Detta insåg också regeringen i våras då den stora ökning av detta anslag som gjordes i förra årets budget till stor del återtogs. Saneringen är en långsiktig åtgärd som måste vägas mot andra angelägna uppgifter. Nödvändiga prioriteringar behöver grundas på vetenskapliga riskbedömningar av saneringsobjekten. Anslaget 34:4 kan därför minskas med 186 000 000 kr.

Medel till SMHI anslås numera under detta utgiftsområde. SMHI har förutom vissa myndighetsuppgifter också en omfattande affärsverksamhet. Därtill är en del uppgifter uppdragsfinansierade. Enligt vår mening bör det prövas om inte fler uppgifter kan avgiftsbeläggas. Anslaget bör därför minskas med 20 000 000 kr.

Under anslaget 34:14 Stöd till klimatinvesteringar finns inga medel anslagna fr.o.m. år 2005. Regeringen avser att återkomma med förslag i nästa budget. Enligt vår mening bör inga medel avsättas för detta ändamål. Målet är otydligt och effekten av eventuella åtgärder omöjlig att verifiera. Investeringar bör alltid ske på marknadsmässiga grunder. I Sverige finns det lång erfarenhet från statligt stödda investeringar som visat sig ha kort livslängd utan tillskott av ytterligare offentliga medel. Statliga bidrag har ingivit falska förhoppningar och varit slöseri med skattemedel. Utlovade åtaganden måste dock kunna fullföljas. Detta anslag borde aldrig ha kommit till. Det är bra att

inga medel anslås för framtiden, och regeringen bör inte återkomma i frågan. Anslaget bör minskas med 269 000 000 kr för år 2004.

Vi anser att miljöforskningen och miljöövervakningen bör prioriteras. Båda verksamheterna är viktiga för att våra kunskaper på miljöområdet skall öka. Med en bra miljöövervakning kan det som är miljöförstöring särskiljas från det som t.ex. är naturliga variationer. Genom forskningen kan också kunskap vinnas om vilka effekter olika slags utsläpp har på organismer. Dessa kunskaper är i grunden avgörande för att det skall vara möjligt att bedriva en effektiv miljöpolitik, med riktiga avvägningar och prioriteringar. Stora problem och kunskapsluckor återstår vad gäller olika ämnens miljöeffekter. Sverige var tidigare en framstående forskarnation på miljöområdet men har under senare år förlorat viktig kompetens. Det är viktigt att den svenska miljöforskningen bibehåller sin kompetens och kan återupprätta Sveriges internationella position. Det är också viktigt att trygga försörjningen av ny forskarkompetens genom att universiteten ges tillräckliga resurser för utbildning av studenter som kan gå vidare till miljöforskning.

2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1)

av Sverker Thorén (fp) och Marie Wahlgren (fp).

Folkpartiets förslag till utgiftsram för utgiftsområde 20 har avslagits i budgetprocessens första steg. Då vårt budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen på anslag inom utgiftsområdet. I det följande redovisas i sammanfattning i vårt budgetförslag för utgiftsområde 20.

Vi vill att en expertkommission tillkallas för att analysera de grundläggande frågorna om hur hindren för hållbar samhällsutveckling kan undanröjas och hur konflikter mellan miljömål och andra samhällsmål kan lösas på ett bättre sätt än i dag.

Genom att kalka skogsmarken i områden med högt nedfall av försurande föroreningar motverkar man onaturlig markförsurning och förbättrar vattenkvaliteten i bäckar och sjöar. Markförsurning är ett allvarligt problem i Västsverige. Enligt Statens lantbruksuniversitet kommer man inte att komma till rätta med problemen under överskådlig framtid om inte ytterligare insatser görs. Miljömålet Bara naturlig försurning kommer inte att uppnås utan åtgärder. Kalkinsatser i sjöar är inte tillräckligt utan behöver kompletteras med exempelvis skogskalkning och askåterföring från värmeverk. Ett åtgärdsprogram mot markförsurning behöver snarast upprättas. Folkpartiet vill också anslå medel för utökad kalkning, bl.a. i skogsområden. Fördelningen mellan skogs- och sjökalkning bör göras av experter.

Östersjöområdet brottas med stora och allvarliga miljöproblem. Innanhavet Östersjön med dess unika ekosystem fortsätter att smutsas ned genom utsläpp och läckage från samtliga länder och räknas som ett av de mest förorenade havsområdena i världen. Problemen i Östersjön är så stora att Folkpartiet föreslår att 20 miljoner kronor anslås på ett särskilt östersjökonto för riktade insatser i Sverige och för gemensamma satsningar med övriga Östersjöländer.

Detta kan t.ex. gälla att påbörja reservatsbildningar, övervakningsinsatser och insatser för minskade utsläpp. Folkpartiet anser också att det internationella samarbetet är av största vikt för att lösa de gränsöverskridande miljöproblemen och avsätter därför 10 miljoner mer än regeringen för internationellt miljösamarbete.

Folkpartiets grundsyn är att man inom miljöområdet, liksom inom andra områden, bör undvika riktade stödåtgärder, som ofta leder till ökad byråkrati och krångliga regler. Utgångspunkten skall i stället vara att den som förorenar betalar. Därför motsätter vi oss ett riktat stöd till klimatinvesteringar. Denna typ av bidrag gynnar oftast dem som har avvaktat med åtgärder och inte dem – exempelvis kommuner – som själva driver ett aktivt miljöarbete. Därför sparar Folkpartiet 340 miljoner kronor på anslag 34:14. Folkpartiet gör också en besparing på 25 miljoner kronor på anslaget 34:12, då vi anser att SMHI i större utsträckning än i dag bör kunna finansiera sin verksamhet genom försäljning av uppdrag m.m.

Folkpartiet vill också satsa mer på forskning och ökar sammanlagt på anslagen 26:2 och 34:5 med 30 miljoner kronor till forskningssatningar. En liberal miljöpolitik innebär att de miljöbeslut som fattas skall vara baserade på en rationell grund. Detta innebär att miljöforskning för oss är av allra största vikt. Vi tror att det är av stor vikt att stärka den enskilda forskarens fria ställning. Det är endast i en fri ställning som forskare vågar komma med obehagliga sanningar. Detta är ett av skälen till att vi vill öka fakultetsanslagen till våra universitet. Detta hindrar dock inte att det behövs tillfälliga punktinsatser och utredningar. Folkpartiet vill förstärka anslaget 26:1 Formas. Vi anser att dessa medel framför allt bör användas till forskning kring förnyelsebara drivmedel.

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår.

Riksdagsmajoriteten – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har nu genom förslag till ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför redovisar vi i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområde 20 och som vi skulle ha yrkat bifall till om Kristdemokraternas förslag till ramar hade vunnit riksdagens bifall i den första beslutsomgången.

Kristdemokraternas miljöpolitik grundar sig på ”förvaltarskapsprincipen”. Med denna princip menar vi att människan har ett ansvar att förvalta jordens resurser på ett ekologiskt riktigt sätt. Det gäller både miljö- och naturvärden och förutsätter att vi förvaltar, inte förbrukar, de ändliga resurserna och naturvärdena. Detta förutsätter också att agerandet grundas på försiktighetsprinci-

pen, vilket innebär att om misstanke om hot mot miljön finns, måste extra försiktighet tillämpas.

Alla människor är beroende av miljön för att få tillgång till frisk luft, rent vatten och näringsriktig kost. Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan inte avgränsas till någon specifik sektor utan innefattar alla frågor som berör människor. Därför måste miljöhänsyn, i princip, inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. Många frågor inom olika utgiftsområden har en direkt inverkan på miljön, som t.ex. de som berör bostäder, energi och jordbruk, medan andra utgiftsområden har en mer indirekt påverkan.

Kristdemokraterna motsätter sig de neddragningar som regeringen föreslår vad avser sanering av förorenade områden. Kristdemokraterna anvisar därför 150 miljoner kronor mer än regeringen till detta anslag. I kommuner med stort exploateringsstryck finansieras marksanering av exploatören. I små kommuner där bebyggelsestryck saknas finns inte samma möjlighet. Kommunerna kan då genom länsstyrelsen ansöka om medel för marksanering som Naturvårdsverket ansvarar för. Det finns dock inga klara regler för hur dessa statliga pengar för sanering skall fördelas annat än för att "åtgärda från rikssynpunkt angelägna objekt".

För att minska försurningen av sjöar, vattendrag och mark krävs utsläppsminskningar från trafik- och energisektorerna m.fl. De vatten och marker som redan är drabbade av försurning måste återställas genom omfattande kalkningsinsatser. För detta ändamål avsätter Kristdemokraterna 30 miljoner kronor utöver regeringens budget. Förutom utsläppsminskningar inom industrin och energisektorn m.m. krävs omfattande kalkning för att minska den befintliga försurningen. För närvarande kalkas de svenska insjöarna av länsstyrelserna med anslag från Naturvårdsverket. De mindre sjöarna och vattendragen samt skogsmarken är dock förbisedda.

En långsiktig strategi för sjöar och vattendrag bör omfatta mer än bara åtgärder direkt i sjöarna eftersom försurningen bl.a. är en följd av att omgivande marker försurats. Enbart kalkning av sjöar och våtmarker ger ingen varaktig effekt. Genom att kalka eller återföra aska till skogsmarken kan man få långsiktiga positiva effekter. Vi har tidigare kritiserat att det varit svårt att utläsa ur regeringens budgetförslag hur mycket pengar som anslås till kalkning. Vi har därför yrkat på att kalkning skall redovisas separat. Skogskalkning bör inledningsvis tas med som ett nytt anslag. Så småningom bör hela den samlade kalkningsinsatsen sammanföras till ett gemensamt anslag, eftersom en strategi med sammanslagen sjö- och skogskalkning kan komma att minska resursbehovet totalt sett. I projekt Nissadalen och Lygnernprojektet håller skogsvårdsstyrelsen, länsstyrelsen och kommuner på att utveckla denna nya åtgärdsstrategi i två unika försöksprojekt. Hittills uppvisar försöken lovande resultat, och efter fyra år reproducerar sig nu öringen utan problem i tillrinnande vatten till Nissan.

Skogsstyrelsen har utarbetat ett åtgärdsprogram för bl.a. skogsmarkskalkning. Åtgärder mot markförsurning och för ett uthålligt brukande av skogsmarken. Programmet låg färdigt redan i augusti 2001, men medel för att genomföra programmet har inte beviljats. Kristdemokraterna föreslår att Skogsstyrelsens åtgärdsprogram skall genomföras och att behövliga anslag skall beviljas i årets budget. Kristdemokraterna föreslår därför att 30 miljoner kronor per år under en treårsperiod skall gå till ett nytt anslag för skogsmarkskalkning.

Vi föreslår en långsammare takt och ett ökat inslag av frivilliga skogsvårdsavtal i arbetet med att bevara nyckelbiotoper i skogsmark. Därigenom minskar Kristdemokraterna anslaget till åtgärder för biologisk mångfald med 450 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Det svåraste miljöproblem vi står inför är klimatförändringarna. För en kraftfullare klimatpolitik anslår vi 60 miljoner kronor mer än regeringen.

4. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1)

av Jan Andersson (c).

Den 19 november 2003 beslutade riksdagens majoritet bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister att fastställa ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten och en beräkning av statens inkomster avseende år 2003. Centerpartiets förslag till utgiftsram för utgiftsområde 20 har avslagits. Jag väljer därför att i ett särskilt yttrande redovisa Centerpartiets politik som berör utgiftsområde 20 i den statliga budgeten.

Centerpartiet föreslår att anslagen till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet räknas upp. Anslaget 34:2 Miljöövervakning m.m. bör räknas upp med 5 miljoner kronor för detta ändamål.

Anslaget 34:3 Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden bör enligt min uppfattning reduceras med 150 miljoner kronor genom att minska anslagna medel för inköp av skogsmark. Centerpartiet förordar nämligen en annan modell för bevarande av skyddsvärd skogsmark, genom att träffa naturvårdsavtal m.m. Inom utgiftsområde 23 förstärker vi insatserna för rådgivning och biotopskydd inom skogsbruket.

Centerpartiet anser att en större andel av anslagna medel bör användas för att skriva långsiktiga skötselavtal, enligt modellen naturvårdsavtal, med markägarna. Skötselavtal innebär att man inte kommer i konflikt med äganderätten, utan markägaren får betalt för att producera naturvärden i stället för att producera virkesvärde.

Naturvårdsverket har nyligen presenterat delmål för efterbehandling och sanering av förorenade områden. Enligt beräkningar krävs 600 miljoner kronor per år fram till 2010 om saneringstakten skall kunna hållas under en genomförandetid om 45 år. Centerpartiet anser att det har hög prioritet att sanera områden så att inte de framtida kostnaderna skenar i väg. Anslaget 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden bör därför räknas upp med drygt

120 miljoner kronor för att uppgå till 450 miljoner kronor år 2004, och under kommande år under budgetperioden har vi ambitionen att anslaget skall ligga på behövliga 600 miljoner kronor.

Anslaget 34:5 Miljöforskning bör enligt min uppfattning räknas upp med ytterligare 10 miljoner kronor. Anslaget bör bl.a. användas för att ta fram en heltäckande forsknings- och aktionsplan för Östersjöns miljö. Centerpartiet vill även via stöd till forskningen främja utvecklingen av fordon som körs med alternativa bränslen. För att stärka arbetet för en hållbar utveckling krävs en tydlig satsning på miljöforskningen. Det krävs inte minst ökade resurser för undersökningar och kontrollprogram för att kunna säkerställa att miljöskulden inte växer till följd av bristfälliga miljösignaler till producenter och samhällsplanerare.

Centerpartiet avsätter 50 miljoner kronor för att inrätta en miljöfond för kostnadseffektiva investeringar kring Östersjön. Krav på rening av exempelvis kväve från en svensk industri kan då antingen genomföras som en investering inom verksamheten eller genom att motsvarande investeringsbelopp läggs i en miljöfond som kan användas mer kostnadseffektivt på andra sidan Östersjön. Runt Östersjön och i dess avvattningsområde finns länder vilkas miljöarbete inte är lika långt framskridet som det svenska. Flera av dessa ekonomier är inte lika starka som den svenska, och det är av stor vikt för Östersjön att miljöförbättringar verkligen kan bli av.

Centerpartiet anser slutligen att biståndsmålet på 1 % av bruttonationalintäkten skall nås inom budgetperioden. I vårt budgetförslag aviseras stora satsningar på bistånd, varav 200 miljoner kronor öronmärks för miljöbistånd år 2004 och ytterligare 1,7 miljarder kronor satsas på miljöbistånd åren 2005–2006. Vår erfarenhet av och kunskap om miljöarbete måste användas till att hjälpa andra länder i deras arbete för en bättre miljö. Centerpartiet anser att vi skall bidra till en hållbar utveckling även i övriga delar av världen och samtidigt vara med och göra rätt för oss, varför en allt större del av biståndet borde utgöras av miljöbistånd.

5. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (punkt 1)

av Gunnar Goude (mp).

Miljöpartiet anser att det behövs ett klimatsekretariat i Regeringskansliet med ett övergripande ansvar för att komma med förslag till åtgärder för att bromsa, motverka och förebygga konsekvenserna av klimatförändringarna. Det sistnämnda kan gälla t.ex. uppdrag till Räddningsverket och försvaret att hålla en ökad beredskap för hjälp i samband med översvämningar eller till Vägverket och Banverket att kartlägga eventuella åtgärder som med anledning av ökad risk för översvämningar kan behövas för att säkerställa transporter. Det kan också handla om att komma med rekommendationer och stöd till kommunernas planering av bebyggelse, så att större hänsyn tas till risken för översvämningar och erosion. Klimatsekretariatet bör även få ansvar för en ”klimatakut” där kommuner som drabbats av extrema väderfenomen kan få ersättning för

skador. Akuten skall inte enbart i efterhand reglera skador utan fungera så snabbt och fritt från byråkrati att den också kan bli en reell hjälp att hålla skola, sjukvård och annan essentiell medborgerlig service i gång under tider av översvämningar. Det bör utredas hur den s.k. akuten kan utformas närmare och finansieras.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2003/04:1 utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Regeringen (Miljödepartementet) har föreslagit

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:2 Miljöövervakning m.m., ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av miljöövervakning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 30 000 000 kronor under 2005, högst 20 000 000 kronor under 2006 och högst 10 000 000 kronor under 2007 (avsnitt 3.9.2),
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:2 Miljöövervakning m.m., ingå ekonomiska förpliktelser i samband med bilavgasverksamhet som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 16 000 000 kronor under 2005 (avsnitt 3.9.2),
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med förvärv av eller intrångsersättning i ur naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 120 000 000 kronor (avsnitt 3.9.3),
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med genomförande av saneringsinsatser, som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 250 000 000 kronor under 2005, högst 250 000 000 kronor under 2006 och högst 100 000 000 kronor under 2007 (avsnitt 3.9.4),
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:5 Miljöforskning, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 30 000 000 kronor under 2005, högst 20 000 000 kronor under 2006 och högst 15 000 000 kronor under 2007 (avsnitt 3.9.5),
6. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:9 Statens strålskyddsinstitut, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med strålskyddsforskning som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 10 500 000 kronor under 2005 och högst 10 500 000 kronor under 2006 (avsnitt 3.9.9),
7. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med kärnsäkerhetsforskning som inklusive tidigare

- åtaganden innebär utgifter på högst 17 200 000 kronor under 2005, högst 7 400 000 kronor under 2006 och högst 6 400 000 kronor under 2007 (avsnitt 3.9.11),
8. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 34:14 Stöd till klimatinvesteringar, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med beslut om stöd till klimatinvesteringar som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 350 000 000 kronor under perioden 2004–2009 (avsnitt 3.9.13),
9. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004, för ramanslaget 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning, ingå ekonomiska förpliktelser i samband med planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt som inklusive tidigare åtaganden innebär utgifter på högst 180 000 000 kronor under 2005, högst 60 000 000 kronor under 2006 och högst 40 000 000 kronor under 2007 (avsnitt 4.1.2),
10. att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård i enlighet med uppställningen under avsnitt 10.

Motionerna

2003/04:Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

- 26.1. Riksdagen anvisar för 2004 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar enligt i motionen redovisad uppställning.

2003/04:MJ215 av Cecilia Widegren (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för fler frivilliga skötselavtal mellan markägare och staten.

2003/04:MJ307 av Jan Andersson och Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att använda större andel av anslagna medel för åtgärder för biologisk mångfald till tecknande av naturvårdsavtal.

2003/04:MJ334 av Maud Olofsson m.fl. (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samordning och fördelning av miljöbistånd inom Östersjöns avvattningsområde kan komma att bli en viktig uppgift för den föreslagna Östersjöregeringen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en miljöfond för kostnadseffektiva investeringar, gällande utsläpp av närsalter till vatten.

2003/04: MJ370 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att prioritera miljöforskning och miljöövervakning.

2003/04: MJ379 av Kerstin Lundgren (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förstärka miljöforskningen.

2003/04: MJ400 av Alf Svensson m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kalkning av skogsmark.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljöforskning.

27. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt i motionen redovisad uppställning.

2003/04: MJ401 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett klimatsekretariat och en klimatakut.

2003/04: MJ404 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tecknande av skötselavtal.

2003/04: MJ431 av Anita Brodén m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärdsprogram mot markförsurning.

2003/04: MJ450 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m):

1. Riksdagen anslår 945 997 000 kr till anslaget 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* för 2004.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av skötselkontrakt för naturvårdsmark.
3. Riksdagen anslår 143 850 000 kr till anslaget 34:4 *Sanering och återställande av förorenade områden* för 2004.
4. Riksdagen anslår 197 556 000 kr till anslaget 34:12 *Bidrag till Statens meteorologiska institut m.m.* för 2004.
5. Riksdagen anslår inte 71 000 000 kr till anslaget 34:13 *Stöd till klimatinvesteringar* för 2004.

2003/04: MJ469 av Jan Andersson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt i motionen redovisad uppställning.

2003/04:MJ472 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett särskilt Östersjökonto inrättas i syfte att ställa resurser till förfogande för Östersjösatsningar.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett åtgärdsprogram mot markförurning.
32. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt i motionen redovisad uppställning.

2003/04:MJ474 av Maud Olofsson m.fl. (c):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppräknig av anslag till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet.

2003/04:Bo260 av Dan Kihlström m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ökad statlig satsning på marksanering.

BILAGA 2Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 20
Allmän miljö- och naturvård

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

1 000-tal kronor

Politikområde	Utskottets
Anslag	förslag
26 Forskningspolitik	
1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader (<i>ram</i>)	41 648
2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning (<i>ram</i>)	296 426
34 Miljöpolitik	
1 Naturvårdsverket (<i>ram</i>)	323 434
2 Miljöövervakning m.m. (<i>ram</i>)	238 994
3 Åtgärder för biologisk mångfald (<i>ram</i>)	1 441 197
4 Sanering och återställning av förorenade områden (<i>ram</i>)	329 850
5 Miljöforskning (<i>ram</i>)	84 050
6 Kemikalieinspektionen (<i>ram</i>)	106 450
7 Internationellt miljösamarbete (<i>ram</i>)	66 434
8 Stockholms internationella miljöinstitut (<i>obet.</i>)	12 000
9 Statens strålskyddsinstitut (<i>ram</i>)	105 027
10 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader (<i>ram</i>)	95 485
11 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning (<i>ram</i>)	72 015
12 Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m. (<i>ram</i>)	217 556
13 Stöd till klimatinvesteringar (<i>ram</i>)	340 000
Summa för utgiftsområdet	3 770 566

BILAGA 3Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 20
Allmän miljö- och naturvård

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag		Anslagstyp	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	(c)
26:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	(ram)	41 648				+
26:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	(ram)	296 426		+10 000		
34:1	Naturvårdsverket	(ram)	323 434				
34:2	Miljöövervakning m.m.	(ram)	238 994				+5 000
34:3	Åtgärder för biologisk mångfald	(ram)	1 441 197	-495 200	+20 000	-450 000	-150 000
34:4	Sanering och återställning av förorenade områden	(ram)	329 850	-186 000		+150 000	+120 150
34:5	Miljöforskning	(ram)	84 050		+20 000		+10 000
34:6	Kemikalieinspektionen	(ram)	106 450				
34:7	Internationellt miljösamarbete	(ram)	66 434		+10 000		
34:8	Stockholms internationella miljöinstitut	(obet.)	12 000				
34:9	Statens strålskyddsinstitut	(ram)	105 027				
34:10	Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader	(ram)	95 485				
34:11	Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning	(ram)	72 015				
34:12	Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m.m.	(ram)	217 556	-20 000	-25 000		
34:13	Stöd till klimatinvesteringar	(ram)	340 000	-269 000	-340 000	+60 000	
34:14	Nytt anslag: Skogsmarkskalkning	(ram)				+30 000	
34:15	Nytt anslag: Miljöfond för kostnadseffektiva investeringar	(ram)					+50 000

Anslag	Anslagstyp	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	(c)
34:16 Nytt anslag: Miljöbistånd	(ram)					+200 000
34:17 Nytt anslag: Östersjökonto	(ram)			+20 000		
34:18 Nytt anslag: Hållbarhetskommission	(ram)			+10 000		
Summa		3 770 566	-970 200	-275 000	-210 000	+235 150